

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΣΧΕΣΕΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
"ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ"

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΙΝΑΣ ΚΑΙ ΡΩΣΙΑΣ:
ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ**

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΝΥΦΛΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΦΑΚΙΟΛΑΣ

Κόρινθος

Αύγουστος, 2016

University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International Relations

Master Program in
"International Relations and policies"

Corinth
August, 2016

Την παρούσα Διπλωματική Εργασία αφιερώνω στους αγαπημένους μου γονείς και στους καλούς μου φίλους που με έχουν στηρίξει σημαντικά όλα αυτά τα χρόνια. Επίσης θεωρώ καθήκον μου να ευχαριστήσω θερμά τον Επιβλέποντα Καθηγητή κ. Ευστάθιο Φακιολά για την βοήθεια, την υποστήριξη και την καθοδήγηση του καθ' όλη την διάρκεια εκπόνησης και ολοκλήρωσης της εργασίας αυτής. Ιδιαίτερως τον ευχαριστώ για την κατανόησή του και την προσήλωσή του στο στόχο, παράγοντες καθοριστικής σημασίας για μένα προσωπικά..

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συντομογραφίες και Συμβολισμοί.....	5
Κατάλογος Πινάκων.....	6
Κατάλογος Γραφημάτων.....	6
Κατάλογος Εικόνων.....	6
Περίληψη.....	7
Abstract.....	8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγή.....	9
-------------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΡΩΣΙΑ - ΚΙΝΑ: ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΥΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

2.1 Ορόσημα στην ιστορική διαδρομή των δύο χωρών.....	11
2.1.1 Το ιστορικό πλαίσιο της συμβίωσης των δύο χωρών.....	14
2.2 Γεωγραφικά Δεδομένα.....	16
2.3 Η οικονομική ανάπτυξη της Ρωσίας.....	18
2.3.1 Μεταρρυθμιστικές τάσεις.....	21
2.4 Οικονομικά δεδομένα της Κίνας.....	21
2.4.1 Ο ρόλος της Κίνας στην παγκόσμια κρίση.....	24
2.4.2 Η διεύρυνση των οικονομικών μεταρρυθμίσεων.....	25
2.5 Βασικά στοιχεία της σύγχρονης εξωτερικής πολιτικής της Ρωσίας.....	26
2.6 Η ενεργειακή δύναμη της Ρωσίας.....	28
2.7 Διεύρυνση σχέσεων Κίνας.....	30
2.8 Διαστημική τεχνολογία.....	33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΣΧΕΣΕΙΣ ΡΩΣΙΑΣ - ΚΙΝΑΣ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

3.1 Ενίσχυση δεσμών Ρωσίας - Κίνας.....	35
3.1.1 Το σύγχρονο πλαίσιο συμβίωσης των δύο χωρών.....	36
3.2 Η συνεργασία BRICS.....	37
3.3 Ρωσία και Κίνα απέναντι στην ηγεμονία των ΗΠΑ.....	39
3.4 Συνεργασία στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ.....	40
3.5 Δύση - Ρωσία - Κίνα.....	41
3.6 Στρατηγικές υλοποίησης των συνεργασιών.....	42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

4.1 Συμπεράσματα.....46

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....48

Συντομογραφίες και Συμβολισμοί

ΑΕΠ.....	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΠΕ.....	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΔΕΘ.....	Διεθνής Επενδυτική Θέση
ΔΠΣ.....	Διεθνείς Περιφερειακές Συνεργασίες
ΕΛΙΑΜΕΠ.....	Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής
ΕΟΖ.....	Ειδικές Οικονομικές Ζώνες
ΕΣΣΔ.....	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΗΠΑ.....	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΚΕΔΙΣΑ.....	Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων
ΚΚΚ.....	Κινεζικό Κομμουνιστικό Κόμμα
ΟΣΣ.....	Ομάδα Συνεργασίας της Σαγκάης
BRICS.....	Brazil, Russia, India, China and South Africa
LNG.....	Liquefied Natural Gas
TPP.....	Trans-Pacific Partnership

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 2.1 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της ρωσικής οικονομίας.....	20
---	----

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 2.1 Η εξέλιξη της ανεργίας στη Ρωσία (1996-2009).....	19
Γράφημα 2.2 Πραγματικό ΑΕΠ Ρωσίας σε σταθερές τιμές 2000 (δισ \$).....	20
Γράφημα 2.3 Η οικονομία της Κίνας το διάστημα 2002-2011.....	22
Γράφημα 2.4 Παραγωγή αργού πετρελαίου έτη 1990-2011.....	29

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 2.1 Διοικητικές υποδιαιρέσεις της σύγχρονης Κίνας.....	14
---	----

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Θέμα της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας είναι οι σχέσεις Κίνας και Ρωσίας σε διεθνές επίπεδο, ενώ ταυτόχρονα επιχειρείται και μια ανάλυση των πολιτικών και στρατηγικών των δυο χωρών.

Πρόκειται για δύο χώρες με μεγάλο πληθυσμό, μεγάλη έκταση, στρατηγικής σημασίας θέσεις στον παγκόσμιο χάρτη, που τις χωρίζουν σημαντικές διαφορές από το παρελθόν, αλλά τις ενώνουν πολλά κοινά σημεία στο σύγχρονο περιβάλλον. Στην παρούσα εργασία γίνεται μια προσπάθεια παρουσίασης της οικονομικής και πολιτικής τους κατάστασης σε συνδυασμό με τις συμμαχίες τους, τον κλάδο εισαγωγών και εξαγωγών τους και φυσικά την εξέλιξη του κλάδου της ενέργειας.

Και οι δύο χώρες έχουν αναπτυχθεί πολύ τεχνολογικά, έχουν συνάψει σημαντικές συμφωνίες με άλλες χώρες, έχουν συμμετάσχει επίσης σε μεγάλης κλίμακας στρατιωτικές ασκήσεις, έχουν επενδύσει στον κλάδο των ενεργειακών συναλλαγών και τέλος και οι δύο χώρες επιδιώκουν να προκαλέσουν την παγκόσμια ηγεμονία των ΗΠΑ. Συνεπώς τόσο η Κίνα όσο και η Ρωσία έχουν δεσμευθεί να επεκτείνουν περαιτέρω την επενδυτική τους συνεργασία με στόχο την ενίσχυση των διμερών τους σχέσεων.

Είναι πραγματικά αξιοσημείωτο το γεγονός πως έπειτα από 55 χρόνια ιδεολογικής και γεωστρατηγικής αντιπαλότητας, που προκάλεσε ακόμη και πολέμους "δι' αντιπροσώπου", όπως στην περίπτωση της Ινδίας και του Πακιστάν, στην Καμπότζη και στο Βιετνάμ, το Πεκίνο και η Μόσχα συνειδητοποίησαν ότι τα κοινά τους συμφέροντα επιβάλλουν την ορθή συνεργασία τους.

ABSTRACT

Subject of this thesis are the relations between China and Russia at international level, while simultaneously attempting an analysis of the policies and strategies of the two countries.

These are two countries with a large population, a large extent, strategic locations on the world map, which divide major differences from the past, but unite them much in common in the modern environment. In this paper is a presentation of the economic and political situation in conjunction with their alliances, the industry imports and exports and of course the development of the energy sector.

Both countries have highly developed technology, have signed important agreements with other countries are also involved in large-scale military exercises, they have invested in the energy trading industry and finally both countries seek to lead the global hegemony of the US. Therefore both China and Russia have committed to further expand their investment cooperation to strengthen their bilateral relations.

It is truly remarkable that after 55 years of ideological and geostrategic rivalry, which led even wars " proxy ", as in the case of India and Pakistan, Cambodia and Vietnam, Beijing and Moscow realized that their common interests require proper cooperation.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγή

Για να προσεγγίσει κανείς τις σχέσεις Ρωσίας - Κίνας πρέπει να λάβει υπόψη του τη θέση της Κίνας στη σύγχρονη πραγματικότητα. Από το 1999 που στον προκλητικό βομβαρδισμό της πρεσβείας της στη Γιουγκοσλαβία, η Κίνα είχε απαντήσει διπλωματικά και ήπια, η αλλαγή είναι εμφανής. Όσο κι αν η εσωστρέφεια παραμένει ένα βασικό στοιχείο της κινεζικής διπλωματίας, η Κίνα αναδύεται αναμφίβολα ως ανταγωνιστικός πόλος. Η οικονομική της επέκταση, το μέγεθος των αποθεματικών της σε δολάρια και ευρώ, καθώς και η αδυναμία των ΗΠΑ να ασκήσουν μια λειτουργική παγκόσμια ηγεμονία είναι κάποιοι λόγοι για τη σύγχρονη εξωστρέφεια της Κίνας. Η Ρωσία από την άλλη έχει αντιληφθεί πως δεν μπορεί να ανταγωνιστεί τις ΗΠΑ χωρίς να συμμαχήσει με την Κίνα, όπως επίσης και πως αυτή η συμμαχία δεν είναι ακριβώς ισότιμη, αλλά "αποκρυσταλλώνει" την κινεζική υπεροχή.

Η Ρωσία χρησιμοποιεί την Κίνα ως εναλλακτικό καταναλωτή των ενεργειακών της αποθεμάτων και στις αιτιάσεις των ευρωπαίων για καλύτερες τιμές ή για μείωση της ενεργειακής τους εξάρτησης επικαλείται τη ζήτηση Κίνας για ενέργεια (πριν την κρίση). Μαζί έχουν συστήσει εξάλλου το αντι-Νατο ή αλλιώς Σύμφωνο της Σαγκάης στο οποίο συμμετέχουν και Ουζμπεκιστάν, Καζακστάν, Τουρκμενιστάν, Κιργιστάν, Τατζικιστάν ενώ σαν παρατηρητές το Ιράν, το Πακιστάν, η Μογγολία και η Ινδία. Είναι φανερό πως αναδύεται ένας νέος πόλος εξουσίας που απειλεί να ελέγξει όχι μόνο τους δρόμους της ενέργειας μέσω των ρωσικών αγωγών, αλλά κι όλη την κρίσιμα γεωπολιτικά περιοχή μέχρι την Ιαπωνία. Ήδη έχουν πραγματοποιηθεί κοινές στρατιωτικές ασκήσεις με κύριο σενάριο την εμπλοκή με το ΝΑΤΟ. Το σύμφωνο της Σαγκάης παρουσιάζεται ως ο εγγυητής της ασφάλειας στην περιοχή, χωρίς να αποκλείει κοινές συμπράξεις κατά της τρομοκρατικής απειλής με το ΝΑΤΟ ή με τον ευρωστρατό, προσπαθώντας έτσι να νομιμοποιηθεί στο διεθνές σύστημα ασφάλειας.

Στόχος της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας είναι μέσω της βιβλιογραφικής μελέτης και παρουσίασης της εξέλιξης δύο μεγάλων χωρών (της Ρωσίας και της Κίνας), να

προσεγγιστεί ο τρόπος με τον οποίο αυτές οι δύο χώρες συνεργάζονται σήμερα και θέτουν κοινούς στόχους. Τα κύρια ερωτήματα που τέθηκαν προς απάντηση και αποσαφήνιση είναι:

α) Ποιά είναι η εξέλιξη των δύο χωρών μέσα στο χρόνο και ποιές οι ομοιότητες και διαφορές των στόχων τους;

β) Πως συνδέονται οι δύο χώρες ιστορικά, πολιτικά, οικονομικά και ποιοί είναι οι δεσμοί αυτοί που διαμορφώνονται μεταξύ τους;

γ) Ποιοί είναι οι κοινοί στόχοι και ποιοί οι κοινοί "εχθροί" των δύο χωρών;

δ) Μια δυναμική συνεργασία των δύο χωρών τι αποτελέσματα θα μπορούσε να επιφέρει στο διεθνές σκηνικό;

Για την συγγραφή της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας αναζητήθηκαν πηγές σε δημόσιες βιβλιοθήκες για τη λήψη έντυπου υλικού (βιβλία, περιοδικά κ.α.) προς χρήση και κατάλληλη αξιοποίηση. Παράλληλα πραγματοποιήθηκε και ηλεκτρονική αναζήτηση μέσω κατάλληλης μηχανής αναζήτησης για ηλεκτρονικές πηγές λήψης σχετικών στοιχείων. Ηλεκτρονικά, κυρίως εντοπίστηκαν άρθρα του ηλεκτρονικού τύπου εφημερίδων, καθώς και δημοσιεύσεις Ελλήνων και Ξένων επιστημόνων. Με τη συλλογή του απαιτούμενου υλικού, οργανώθηκαν οι ενότητες και υπό-ενότητες της εργασίας. Συνολικά η Εργασία περιλαμβάνει 4 κεφάλαια, μέσα από τα οποία πραγματοποιείται πλήρης ανάλυση του θέματος.

Αναμφίβολα πρόκειται για χώρες που αποτελούν δυο μεγάλες δυνάμεις με ηγετική θέση στο παγκόσμιο σκηνικό, όπου οποιαδήποτε ενδυνάμωση σχέσεων και συνεργασιών θα μπορούσε να αποτελέσει αντίβαρο στην παγκόσμια ηγεμονία των ΗΠΑ που θεωρούνται υπερδύναμη. Τα σημεία σύγκλισης βέβαια των δύο χωρών δεν αντανακλούν σε καμία περίπτωση απόλυτη σύμπτωση συμφερόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΡΩΣΙΑ - ΚΙΝΑ: ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΥΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρείται μια παράλληλη παρουσίαση των γεωγραφικών, οικονομικών, στρατηγικών και τεχνολογικών εξελίξεων των δύο χωρών, ενώ ορίζονται και τα σημεία τομής τους. Με την παράλληλη αυτή παρουσίαση δεδομένων είναι δυνατή η κατανόηση της πορείας που διέγραψε κάθε χώρα μέσα στο χρόνο, ενώ εντοπίζονται εύκολα και οι ομοιότητες και διαφορές στο τρόπο εξέλιξης τους.

2.1 Ορόσημα στην ιστορική διαδρομή των δύο χωρών

Ρωσία

Στις αρχές του 20ου αιώνα η Ρωσία χαρακτηριζόταν από μεγάλες οικονομικές ανισότητες. Η ιστορία της Σοβιετικής Ένωσης περιλαμβάνει έξι περιόδους: τη Λενινιστική (1922-1924), τη Σταλινική (1924-1953), τη Χρουτσοφική (1953-1964), την περίοδο του Μπρέζνιεφ (1964-1982), των Αντρόποφ- Τσερνιένκο (1982-1985) και του Γκορμπατσόφ (1985-1991) (Καραγιάννης, 2010: 20).

Ο Μπρέζνιεφ ήταν αυτός που υποστήριξε την περαιτέρω εκβιομηχάνιση της οικονομίας, ενώ παράλληλα στόχο είχε της παραμονή της Ανατολικής Ευρώπης υπό Σοβιετικό καθεστώς. Ήταν αυτός που στις αρχές της δεκαετίας του '70 διαπραγματεύθηκε με την Ουάσινγκτον με επιτυχία τον έλεγχο των εξοπλισμών, προς αποφυγή του στρατηγικού εναγκαλισμού της ΕΣΣΔ από τον αμερικανικό-κινεζικό άξονα (Καραγιάννης, 2010: 23, 24).

Έτος ορόσημο θεωρείται το 1974 η Ρωσία κάνει ένα άνοιγμα προς τη Γερμανία αλλά και προς τις χώρες του τρίτου κόσμου. Σκοπός της ήταν να ελέγξει την περιοχή των μη ανεπτυγμένων χωρών. Το 1975 το Ρωσικό-Ιαπωνικό εμπόριο μεγιστοποιείται κατά 20 φορές και η Ρωσία είχε καταφέρει να ισχυροποιήσει τη θέση της στην αγορά. Το πρόβλημα ήταν ότι αυτό που πέτυχε δεν την βοήθησε τελικά οικονομικά, και αυτό λόγω κακών οικονομικών χειρισμών, του λεγόμενου non-realpolitik. Συγκεκριμένα η ΕΣΣΔ προσέφερε απλόχερα οικονομική βοήθεια στις χώρες του τρίτου κόσμου, αλλά και του ανατολικού μπλοκ, χωρίς να ενδιαφέρεται για το πώς θα έπαιρνε αυτά τα χρήματα πίσω.

Σκοπός της ήταν να αναπτύξει το εμπόριο, προκειμένου να έχει την οικονομική δυνατότητα για να αποβεί ένας από τους γεωπολιτικούς ηγέτες (Edmond, 1974).

Το 1980 η ΕΣΣΔ παρουσίασε πλουραλισμό απόψεων και μη-συμμετοχικότητα, που είχε σαν αποτέλεσμα την αλλαγή του υπάρχοντος οικονομικού συστήματος. Αν φυσικά ο Αντρόποφ και ο Κερενένκο ήταν νεότεροι δε θα συνέβαινε ποτέ η περεστρόικα. Ακολούθως, για πρώτη φορά το 1990-1991 οι Ρώσοι ψηφοφόροι έδωσαν την ευκαιρία σε ένα δημοκρατικό σύστημα υπό την ηγεσία του Boris Yeltsin. Είχαν μπει πια στην εποχή του Ρώσου πολίτη. Η αλλαγή άρχισε από χαμηλά, η Ρωσία έκανε ένα άνοιγμα προς όλες τις χώρες στην Ευρώπη, στη μη-Κομμουνιστική Ασία και στην Λατινική Αμερική. Το ολοκληρωτικό μοντέλο με το οποίο λειτουργούσε η ΕΣΣΔ, ήταν αναμφίβολα απόρροια του Ναζισμού και της Σταλινικής Ρωσίας. Αυτό το μοντέλο υπήρχε όλα τα χρόνια και από όλους τους ηγέτες της Ρωσίας. Όλοι τους ακολούθησαν το λεγόμενο common line, δηλαδή την κοινή γραμμή η οποία είχε τα εξής χαρακτηριστικά (Gumilev, 2002):

1. Δικτατορική κυβέρνηση του κράτους.
2. Μεγάλη δύναμη στο στρατό και την αστυνομία.
3. Όχι ιδιωτικοποίηση, όλα ελέγχονταν από το κράτος. Για αυτό και η χώρα σε εμπορικό επίπεδο (εισαγωγές-εξαγωγές) δεν είχε επενδύσεις σε κανέναν τομέα. Ήταν αποκλεισμένη και λειτουργούσε μόνα στα όρια της COMECON (στην οποία είχε εγκλωβίσει όλα τα κομμουνιστικά κράτη).
4. Παρέχονταν τα πάντα δωρεάν στο λαό.
5. Δεν υπήρχε συνεργασία με τη Δύση.
6. Σε επίπεδο εμπορικών συναλλαγών, η ΕΣΣΔ έδινε και πετρέλαιο και μεταλλεύματα και τρόφιμα παίρνοντας ανταλλάγματα σε είδη. Πολλές φορές όμως προκειμένου να καθιερωθεί ως ο οικονομικός ηγέτης της περιοχής δεν έπαιρνε αντίτιμο, για τις εμπορικές της συναλλαγές. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα η χώρα να καταστραφεί οικονομικά και να μεταπλαστεί σε κομπάρσο της Ευρώπης.

Ο Βλαντιμρ Πούτιν ήταν αυτός που στόχευσε στην ριζική αναδόμηση του ρωσικού συστήματος στη λήψη αποφάσεων προβάλλοντας την "αρχή της κάθετης εξουσίας". Παράλληλα υποστήριξε την πολιτική του δόγματος της "κυρίαρχης δημοκρατίας", που

προσδιορίζει το αναφαίρετο δικαίωμα του ρωσικού λαού να επιλέγει την μορφή του πολιτεύματος που επιθυμεί για τη χώρα του (Καραγιάννης, 2010: 31).

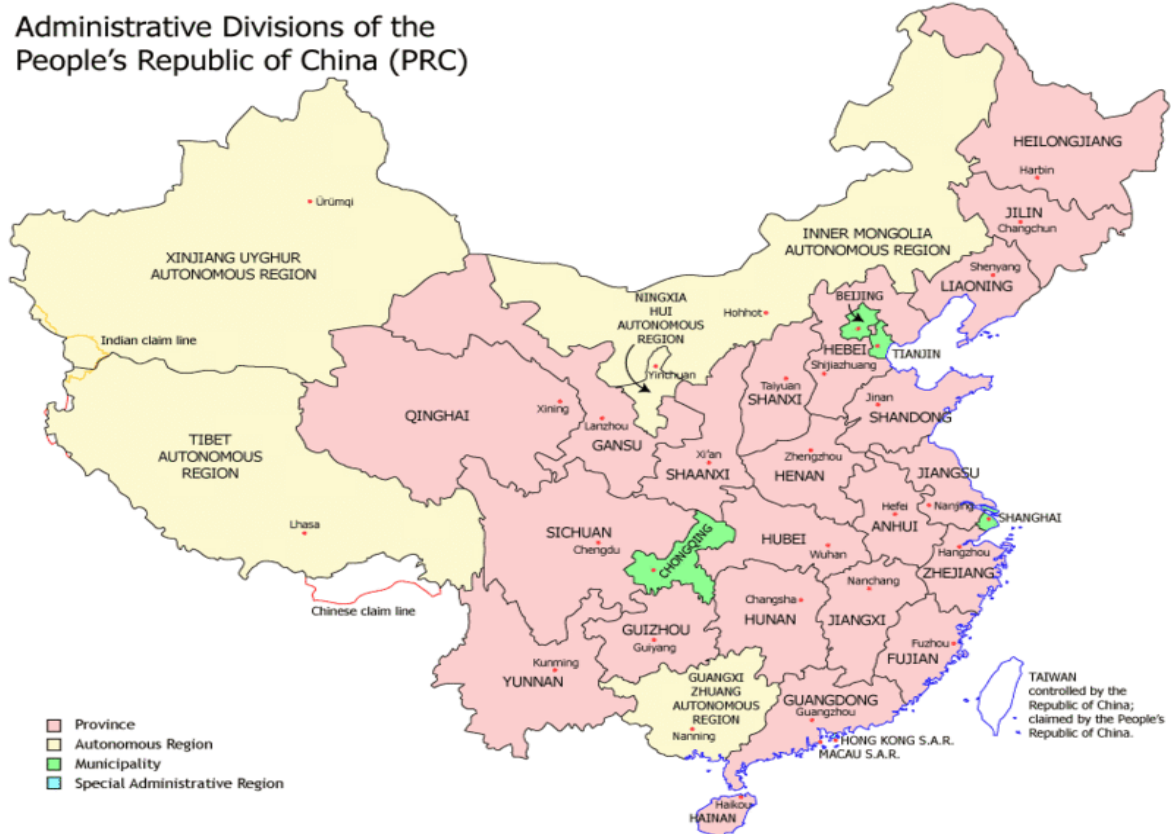
Μεταξύ ΕΕ και Ρωσίας έχει υπογραφεί Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης και Συνεργασίας (Σύνοδος Κορυφής της Κέρκυρας, 24.06.1994). Η συμφωνία αυτή κυρώθηκε από το ελληνικό Κοινοβούλιο με το Ν. 2310/95, ΦΕΚ 118 Α, 19/6/95 και τέθηκε σε ισχύ την 1/12/1997. Ακολούθως υπεγράφη πρόσθετο Πρωτόκολλο (21.05.1997), συνεπεία της διεύρυνσης. Η Συμφωνία αυτή τυπικά έληξε στο τέλος του 2007. Κατά την τελευταία Σύνοδο Κορυφής ΕΕ - Ρωσίας αποφασίσθηκε η έναρξη των διαπραγματεύσεων για την αναθεώρησή της (Πρεσβεία της Ελλάδος στη Μόσχα, 2010: 9).

Κίνα

Η δυναστεία των Ming (1368-1644) χάρισε στην Κίνα μια περίοδο σταθερότητας και ευμάρειας, που χαρακτηρίστηκε από μεγάλη άνθηση των τεχνών (ζωγραφική, καλλιγραφία, λογοτεχνία) και του εμπορίου (πορσελάνη, μετάξι, μπαχαρικά). Ακολούθως η δυναστεία των Qing (1644-1911), όπου κυβέρνησαν για δεύτερη φορά μετά τους Μογγόλους ξένοι αυτοκράτορες, οι Manchu, χωρίζεται σε δύο περιόδους. Κατά την πρώτη περίοδο που διήρκεσε 133 χρόνια, υπήρχε ειρήνη και ευημερία, κατά τη δεύτερη, όμως, περίοδο ξεκίνησε η παρακμή της Κίνας, τόσο εξαιτίας άπειρων και πολύ νέων σε ηλικία αυτοκρατόρων και εσωτερικών διενέξεων που δημιουργήθηκαν, όσο και λόγω της δράσης των ξένων αποικιοκρατικών δυνάμεων, ιδίως της Μ. Βρετανίας και της Γαλλίας, που είχαν ως στόχο την εμπορική διείσδυση στην Κίνα (Παπαδημητρίου, 2009: 5).

Στις αρχές του 20ου αιώνα η Κίνα γενικά βρέθηκε σε μια κατάσταση δραματικής διάλυσης. Με το τέλος της δυναστείας των Μαντσού, μοναδικός στόχος αναδείχθηκε η παρεμπόδιση κάθε μεταρρυθμιστικής απόπειρας και η συντριβή κάθε επαναστατικής εξέγερσης. Η εγκαθίδρυση της δημοκρατίας στην Κίνα επήλθε το 1911 με την ανατροπή των Μαντσού. Η νεαρή δημοκρατία γρήγορα μετατράπηκε σε αναρχία και χάος. Ο ρόλος του ΚΚΚ ήταν καθοριστικός στις πολιτικές εξελίξεις της χώρας. Αναπτύχθηκε εξαρχής στο πλαίσιο που είχε ορίσει η σοβιετική γραμμή. Σταδιακά όμως ήρθε σε ρήξη, δημιούργησε ξεχωριστό στρατό και αναδιπλώθηκε στο εσωτερικό της χώρας (Javary, Wang, 2006).

Μετά το 1978, ο τότε Πρόεδρος Deng Xiaoping αλλά και οι ηγέτες που τον διαδέχθηκαν, υποστήριξαν δυναμικά τον εκσυγχρονισμό της χώρας και τον προσανατολισμό στην οικονομία της αγοράς, με αποτέλεσμα την αλματώδη ανάπτυξη της οικονομίας και την βελτίωση του επιπέδου ζωής για σημαντικό τμήμα του πληθυσμού στη Λ. Δ. Κίνας (Παπαδημητρίου, 2009: 5).

Εικόνα 2.1 Διοικητικές υποδιαιρέσεις της σύγχρονης Κίνας

2.1.1 Το ιστορικό πλαίσιο της συμβίωσης των δύο χωρών

Παρά το γεγονός πως η Ρωσία και η Κίνα είχαν διαχρονικά πολλές διαφωνίες που κατέληξαν ορισμένες φορές ακόμη και σε ρήξη τους, οι δυο χώρες μοιράζονταν την ίδια ιδεολογία. Τα κοινά σύνορα και οι κοινές απειλές διαμόρφωσαν για τις δύο χώρες κοινά συμφέροντα (Bessiere, 2007: 140).

Το 1956 οι δύο χώρες έφθασαν σε ρήξη λόγω ορισμένων παρεκκλίσεων ερμηνείας του μαρξισμού. Η διένεξη αυτή δημιούργησε και τα συνοριακά επεισόδια του 1969. Με τη ρήξη αυτή η Κίνα αποστασιοποιήθηκε προσπαθώντας να διασφαλίσει μόνη της τα

βιομηχανικά της σχέδια, ενώ εγκατέλειψε και τις φιλοδοξίες της απέναντι στην Ταιβάν (Bessiere, 2007: 140).

Χωρίς αμφιβολία η Ρωσία υπέστη μεγάλη ζημιά κατά το χρονικό διάστημα των 70 ετών της κομμουνιστικής διακυβέρνησης. Το κομμουνιστικό εγχείρημα κατέστρεψε τον αγροτικό τομέα της χώρας, δημιούργησε στοιχειώδεις κοινωνικές υποδομές, μια αναχρονιστική οικονομία, καθώς και έναν δημογραφικά απειλούμενο πληθυσμό. Η σημερινή εσωτερική κρίση της Ρωσίας είναι μια από τις κύριες απειλές της ευημερίας του ρωσικού λαού και μπορεί να ισχυριστεί κανείς πως συμπίπτει με την κατάρρευση της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Η Ρωσία για πολλά χρόνια αποτελούσε μια παγκόσμια δύναμη και ήταν ικανοποιημένη από τη θέση που κατείχε. Σήμερα βέβαια η θέση αυτή δεν στηρίζεται σε κανένα σταθερό θεμέλιο (Brzezinski, 2006: 85).

Το 1989 αποτέλεσε αναμφίβολα έτος ορόσημο για τις σχέσεις των δύο χωρών με την επίσκεψη του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ στο Πεκίνο. Η μεταβολή αυτή θεμελιώθηκε στις 16/07/2001 όπου το Πεκίνο και η Μόσχα υπέγραψαν "**Συνθήκη Καλής Γειτονίας, Φιλίας και Συνεργασίας**" για 20 έτη. Η εν λόγω Συνθήκη επικυρώθηκε και τέθηκε σε ισχύ την 1/3/2002 με ανταλλαγή πιστοποιητικών επικύρωσης των δύο χωρών. Με τη Συνθήκη ορίζονται οι βάσεις της συνεργασίας στην πολιτική, την οικονομία, το εμπόριο, τις επιστήμες, την τεχνολογία, τον πολιτισμό και διεθνή ζητήματα. Ουσιαστικά προβλέπονται *«ο συντονισμός των ενεργειών στις διεθνείς υποθέσεις με σκοπό την προστασία της ανεξαρτησίας και της κυριαρχίας των δύο κρατών, οι εθνικές τους ιδιαιτερότητες, όπως και οι νόμιμες θέσεις και τα νόμιμα συμφέροντα τους στην παγκόσμια σκηνή»* (Bessiere, 2007: 141).

Οι κοινές ανησυχίες των δύο χωρών απέναντι στις ΗΠΑ ήταν ο βασικός λόγος συμφιλίωσης τους. Πολύ σημαντική είναι και η "**Ομάδα της Σαγκάης**" που δημιουργήθηκε το 1996 με πρωτοβουλία της Κίνας προς λύση των συνοριακών διαφορών μεταξύ των μελών. Το 2003, ο Οργανισμός Συνεργασίας της Σαγκάης (ΟΣΣ) στήριξε την προώθηση της συνεργασίας των έξι χωρών μελών σε πολλούς τομείς. Τα μέλη αυτά (εκτός από την Κίνα) ήταν η Ρωσία, το Καζαχστάν, το Ουζμπεκιστάν, το Κιργιστάν και το Τατζικιστάν. Η Ρωσία ήταν επίσης η πρώτη χώρα στην οποία έκανε επίσημη επίσκεψη το 2003 ο Κινέζος πρόεδρος Χου Τζιντάο και την οποία εξέλαβε ως μεγάλη τιμή ο Βλαντιμίρ Πούτιν (Bessiere, 2007: 142, 143).

Την τελευταία δεκαετία οι προκλήσεις που δέχεται η χώρα είναι περισσότερες και πιο σύνθετες. Άρχισε σταδιακά να αντιλαμβάνεται η Ρωσία πως η γειτονική Κίνα είναι σε πολύ καλύτερη θέση και πως πλέον δεν αποτελεί τον βασικότερο αντίπαλο της Αμερικής. Με αναφορά σε αριθμητικά δεδομένα, το χρονικό διάστημα 1992-1999 η εισροή συναλλάγματος στην Κίνα από άμεσες επενδύσεις έφτασε τα 350 δις δολάρια, ενώ στη Ρωσία τα 11,7 δις δολάρια. Η εικόνα που διαμορφώνεται για τη ρωσική οικονομία τις τελευταίες δεκαετίες δικαιολογεί το μειωμένο ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών (Brzezinski, 2006: 86).

Βάσει πληθυσμιακών δεδομένων ο πληθυσμός της Ρωσίας μειώνεται σταδιακά. Χαρακτηριστικά το 1990 έφθανε τα 151 εκατομμύρια, το 1999 τα 146 εκατομμύρια και το 2025 αναμένεται να φθάσει τα 135 εκατομμύρια. Είναι εμφανές πως η χώρα θα αντιμετωπίσει στο μέλλον δημογραφικό πρόβλημα σε συνδυασμό με τα γεωγραφικά δεδομένα της. Αντίθετα ο πληθυσμός της Κίνας έχει αυξηθεί με το πέρασμα των χρόνων (1,2 δις σήμερα), ενώ η οικονομία της έφτασε να είναι 4 φορές μεγαλύτερη της Ρωσίας (Brzezinski, 2006: 88).

2.2 Γεωγραφικά Δεδομένα

Ρωσία

Πρόκειται για ένα ανεξάρτητο κράτος που βρίσκεται στην Ανατολική Ευρώπη και τη Βόρεια Ασία. Η έκταση που καταλαμβάνει είναι 17.075.200km². Συνορεύει νότια με την Κίνα, τη Μογγολία, τη Βόρεια Κορέα, το Καζακστάν, το Αζερμπαϊτζάν και τη Γεωργία και δυτικά με την Ουκρανία, τη Λευκορωσία, την Πολωνία, τη Λιθουανία, τη Λετονία, την Εσθονία, τη Φινλανδία και τη Νορβηγία. Συγκεκριμένα οριοθετείται: δυτικά από τη Νορβηγία, τη Φινλανδία, την Εσθονία, τη Λετονία, Λευκορωσία και την Ουκρανία, νότια από τη Μαύρη Θάλασσα, η Δημοκρατία της Γεωργίας, το Αζερμπαϊτζάν, το Καζακστάν, τη Μογγολία, και την Κίνα, ανατολικά από τον Ειρηνικό Ωκεανό, καθώς και σχετικά με τον βόρειο Αρκτικό Ωκεανό. Το εδαφικό τμήμα της χώρας δυτικά των Ουραλίων είναι το ευρωπαϊκό τμήμα της Ρωσίας. Αντίστοιχα, το εδαφικό τμήμα ανατολικά των Ουραλίων είναι το ασιατικό τμήμα της χώρας (Σιβηρία). Στα βόρεια περιβάλλεται από τον Αρκτικό ωκεανό, ανατολικά από τον Ειρηνικό ωκεανό, νότια από την Κασπία θάλασσα και τον Εύξεινο Πόντο και δυτικά από τη Βαλτική θάλασσα (Παρίσης, 2016).

Είναι μια χώρα που εντάσσεται σε δύο ηπείρους και ελέγχει μεγάλα θαλάσσια τμήματα αλλά και σημαντικούς φυσικούς πόρους. Η μεγάλη έκταση που καταλαμβάνει σε συνδυασμό με τα ιδιαίτερα εδαφικά και κλιματολογικά χαρακτηριστικά, καθιστούν για κάθε εχθρό δυσχερέστατη την εξέλιξη στρατιωτικών επιχειρήσεων. Η γεωγραφία της χώρας αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για κάθε υποψήφιο κατακτητή. Τα ιστορικά παραδείγματα της Ναπολεόντειας στρατιάς και της Γερμανίας του Χίτλερ, που ιστορικά επεδίωξαν την κατάληψη της Ρωσίας, αιτιολογούν το προαναφερόμενο. Αν και οι προαναφερόμενοι υπερείχαν στρατιωτικά και κατάφεραν να έχουν ορισμένες θετικές εξελίξεις στις στρατιωτικές τους επιχειρήσεις, τελικά δεν πέτυχαν τον τελικό σκοπό του πολέμου και οδηγήθηκαν σε καταστροφή και υποχώρηση (Παρίσης, 2016).

Κίνα

Οι κινεζικές διαστάσεις μετριοούνται στην κλίμακα μιας ολόκληρης ηπείρου. Η έκταση της Κίνας είναι τριπλάσια από της Ευρώπης, ενώ παρουσιάζει μεγάλη γεωγραφική πολυμορφία. Εκτείνεται βόρεια από τη Σιβηρία έως τις τροπικές περιοχές του νότου και ανατολικά από την Ιαπωνία έως δυτικά το Αφγανιστάν. Το βόρειο τμήμα της Κίνας είναι εύφορο περιμετρικά της λεκάνης του Κίτρινου ποταμού (Javary, Wang, 2006).

Η Κίνα εντάσσεται στο ανατολικό τμήμα της Ασιατικής Ηπείρου και βρέχεται δυτικά από τον Ειρηνικό Ωκεανό. Η γεωγραφική έκταση της Κίνας είναι περίπου 9,6 εκατομ. km² και αποτελεί την τέταρτη σε έκταση χώρα στον κόσμο, μετά τη Ρωσία, τον Καναδά και τις ΗΠΑ. Το μήκος των συνόρων της ξεπερνά τα 22.000km και συγκεκριμένα συνορεύει ανατολικά με την Βόρεια Κορέα, βόρεια με την Μογγολία, βορειοανατολικά με την Ρωσία, νοτιοδυτικά με το Καζακστάν, Κιργκιστάν και Τατζικιστάν, δυτικά και νοτιοδυτικά με το Αφγανιστάν, Πακιστάν, Ινδία, Νεπάλ, Σικκίμ και Μπουτάν και νότια με το Μυανμάρ, Λάος και Βιετνάμ. Στα ανατολικά και νοτιοανατολικά συνορεύει με την Νότιο Κορέα, Ιαπωνία, Φιλιππίνες, Μπρούνεϊ, Μαλαισία και Ινδονησία (Παπαδημητρίου, 2009: 6).

Με μήκος ακτογραμμής περίπου 18.000 χλμ., η κινεζική ενδοχώρα βρέχεται στα ανατολικά και νότια από τις θάλασσες Μπόχαϊ, Κίτρινη Θάλασσα, Ανατολική και Νότια Κινεζική Θάλασσα. Εντός των κινεζικών χωρικών υδάτων βρίσκονται περί τα 5.400 νησιά. Το μεγαλύτερο από αυτά, με έκταση περίπου 36.000 km² είναι η Ταϊβάν και ακολουθεί η νήσος Χαϊνάν με έκταση 34.000 km² (Παπαδημητρίου, 2009: 6).

Το κλίμα της χώρας διαφοροποιείται σημαντικά, από τροπικό στις πιο νότιες περιοχές μέχρι υποαρκτικό στις πιο βόρειες. Στη βόρεια Κίνα το κλίμα είναι ηπειρωτικό με χαμηλές θερμοκρασίες και ξηρασία το χειμώνα, ενώ η άνοιξη και το καλοκαίρι χαρακτηρίζονται από υψηλές θερμοκρασίες και συχνές βροχοπτώσεις (χαρακτηριστικά ημι-τροπικού κλίματος). Στη νότια Κίνα, αντίθετα, ο χειμώνας είναι ήπιος, με συχνές βροχοπτώσεις, ενώ το καλοκαίρι ξηρό. Στη δυτική Κίνα υπάρχει έντονη σεισμικότητα, η νοτιοανατολική Κίνα πλήττεται, συχνά, από τυφώνες, ενώ στη βόρεια Κίνα, κατά την άνοιξη, εμφανίζονται αμμοθύελλες από την έρημο Γκόμπι της Μογγολίας. (Παπαδημητρίου, 2009: 6).

2.3 Η οικονομική ανάπτυξη της Ρωσίας

Με ορόσημο το 1998 και κυρίως μετά το 2000, η οικονομική ανάπτυξη της Ρωσίας ακολούθησε μια πτωτική πορεία. Χαρακτηριστικά το 2009, η μείωση έφτασε το -8,5%. Αξίζει σε αυτό το σημείο να επισημανθεί πως από τα τέλη του 1998 έως και τα τέλη του 2008, η ονομαστική αξία του ΑΕΠ αυξήθηκε πάνω από 3 φορές φθάνοντας τα 1.654 δις \$. Τη δεκαετία αυτή, η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε περίπου 60%, ενώ το 2009 παρουσίασε μείωση κατά 11,2% (Πρεσβεία της Ελλάδος στη Μόσχα, 2010: 18).

Το οικονομικό πρόγραμμα που ακολούθησε ουσιαστικά η ρωσική κυβέρνηση προσδιορίζεται από τις ακόλουθες παραμέτρους (Πρεσβεία της Ελλάδος στη Μόσχα, 2010: 18):

- 1) δημοσιονομική σταθερότητα
- 2) περιορισμός του εξωτερικού χρέους
- 3) νομισματική σταθερότητα
- 4) βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος
- 5) προσέλκυση ξένων επενδύσεων
- 6) μέτρα κοινωνικής πολιτικής
- 7) περιορισμός της ανεργίας

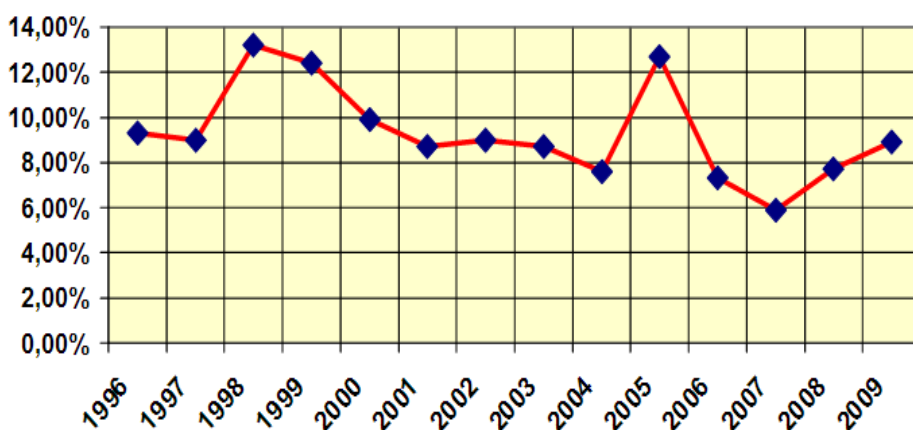
Το δημοσιονομικό πλεόνασμα σε συνδυασμό με τα υψηλά συναλλαγματικά αποθέματα είναι τα δύο κύρια θετικά στοιχεία της οικονομίας που επέδρασαν θετικά στην προσπάθεια αντιμετώπισης των προκλήσεων από τη διεθνή οικονομική κρίση. Παρ' όλα αυτά, λόγω αδυναμιών της οικονομίας όπως η εξάρτηση από τον τομέα πετρελαίου και

φυσικού αερίου και η περιορισμένη βιομηχανική βάση, οι επιπτώσεις της διεθνούς κρίσης ήταν σημαντικές και στη ρωσική οικονομία.

Γενικά η Ρωσία συγκριτικά με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες της Δύσης αντιμετωπίζει σε σημαντικό βαθμό καλύτερα την παρούσα κρίση, τόσο γιατί έχει μικρό εξωτερικό χρέος, όσο και γιατί διαθέτει υψηλά συναλλαγματικά αποθέματα. Η έλλειψη ρευστότητας ήταν η βασική αιτία που μετά την εμφάνιση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, οδήγησε στην εμφάνιση του ‘country risk’ (Πρεσβεία της Ελλάδος στη Μόσχα, 2010: 16).

Για το 2009, ο ενεργός πληθυσμός της Ρωσίας ήταν 75,81 εκ. κάτοικοι. Η ανεργία κατορθώθηκε να περιοριστεί με το έτος 2009 να φτάνει το 8,9%. Παράλληλα από το 2000 και έπειτα, ο πληθυσμός της χώρας αντιλήφθηκε μιας βελτίωσης στο επίπεδο της ζωής του, τόσο λόγω της αύξησης των μισθών που πραγματοποιήθηκε, όσο και λόγω της αύξησης των πραγματικών εισοδημάτων. Επακόλουθο της ανάπτυξης της οικονομίας ήταν η αύξηση της κατανάλωσης, η οποία αν και είχε φανερά περιοριστεί το διάστημα της οικονομικής κρίσης, αυξήθηκε κατά 70% αναφορικά με το 2000. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως μετά την οικονομική κρίση του 2008, αρνητικά επηρεάστηκαν ο τραπεζικός τομέας και ο κλάδος των κατασκευών. Ταυτόχρονα η ανεργία άρχισε να αυξάνεται (8,1% και 8,5% τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο αντίστοιχα του 2009) και παραμένει υπό παρακολούθηση (Πρεσβεία της Ελλάδος στη Μόσχα, 2010: 15).

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ (1996-2009)

Γράφημα 2.1 Η εξέλιξη της ανεργίας στη Ρωσία (1996-2009)
(Πρεσβεία της Ελλάδος στη Μόσχα, 2010: 21)

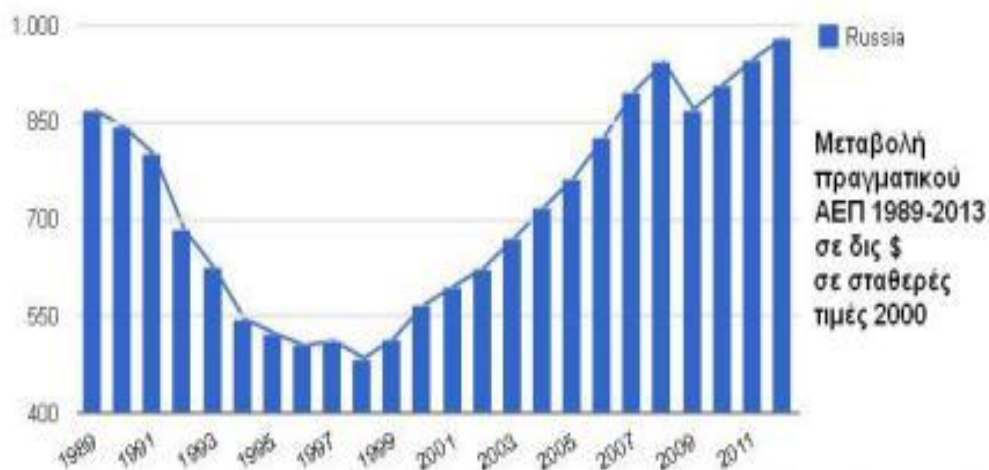
Στον ακόλουθο πίνακα 2.1 αναφέρονται επιγραμματικά τα βασικότερα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της ρωσικής οικονομίας.

Πίνακας 2.1 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της ρωσικής οικονομίας

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Υψηλός ρυθμός ανάπτυξης ➤ Μεγάλα έσοδα από εξαγωγές πετρελαιοειδών ➤ Μεγάλη αγορά ➤ Υψηλή κατανάλωση ➤ Αύξηση εισαγωγών 30% ετησίως ➤ Ξένες επενδύσεις ➤ Διαδικασία διοικητικής αποκέντρωσης 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Κλειστή οικονομία σε ορισμένους τομείς ➤ Παραοικονομία ➤ Έλλειψη διαφάνειας στο νομικό πλαίσιο εμπορικής και επενδυτικής πολιτικής ➤ Έλλειψη εναρμόνισης ρωσικών προτύπων με τα διεθνή ➤ Γραφειοκρατική ακαμψία

(Πηγή:<http://www.agora.mfa.gr/agora/images/docs/radA430FANNUAL%20REPORT%202009.pdf>)

Στο ακόλουθο γράφημα 2.2 παρουσιάζεται το πραγματικό ΑΕΠ της Ρωσίας σε σταθερές τιμές 2000 (δισ \$).

Russia Gross Domestic Product, billions of 2000 U.S. dollars: For that indicator, The World Bank provides data for Russia from 1989 to 2012. The average value for Russia during that period was 717.71 billion U.S. dollars with a minimum of 484.77 billion U.S. dollars in 1998 and a maximum of 980.9 billion U.S. dollars in 2012.

Γράφημα 2.2 Πραγματικό ΑΕΠ Ρωσίας σε σταθερές τιμές 2000 (δισ \$)

(Πηγή:

https://avantgarde2009.wordpress.com/2014/04/26/russia_imperialist_hegemony_2/)

2.3.1 Μεταρρυθμιστικές τάσεις

Από τις αρχές του 2000, κύριος στόχος των μεταρρυθμιστών της Ρωσίας ήταν η φιλελευθεροποίηση της οικονομίας, καθώς και η ενίσχυση των πολιτικών ελευθεριών. Μια δεκαετία νωρίτερα (1990), οι μεταρρυθμιστικές δυνάμεις είχαν εκπροσωπηθεί από το κόμμα Γιαμπλόκο που ίδρυσαν ο Γκριγκόρι Γιαβλίνσκι, ο Γιούρι Μπολντίρεβ και ο Βλαντιμίρ Λούκιν (Καραγιάννης, 2010: 38).

Γενικά τα κόμματα που υποστήριζαν τις μεταρρυθμίσεις καθώς και οι φιλελεύθεροι πολιτικοί τους χρεώθηκαν τα οικονομικά προβλήματα της πρώιμης μετασοβιετικής περιόδου. Οι ιδιωτικοποιήσεις που προωθήθηκαν τη δεκαετία του '90 αποτέλεσαν τον κύριο αυτοσκοπό των πολιτικών πρακτικών. Η προχειρότητα εφαρμογής τους όμως έγινε η αιτία για την δημιουργία μιας πολυδύναμης επιχειρηματικής ολιγαρχίας, που κάθε άλλο παρά στους σκοπούς των μεταρρυθμίσεων οδηγούσε (Σωτηρίου, 2010: 79).

Σημαντικό μεταρρυθμιστικό βήμα που υποστηρίχθηκε επί προεδρίας Πούτιν ήταν η προσέγγιση μιας νέας μορφής κράτους του "εταιρικού κράτους". Στόχος αυτής της μορφής ήταν τόσο η διατήρηση μιας ελεύθερης οικονομίας της αγοράς, όσο και η εξάλειψη των συνθηκών για τη δημιουργία ισχυρών επιχειρήσεων πιθανόν πολέμιων της κρατικής εξουσίας (Σωτηρίου, 2010: 80).

2.4 Οικονομικά δεδομένα της Κίνας

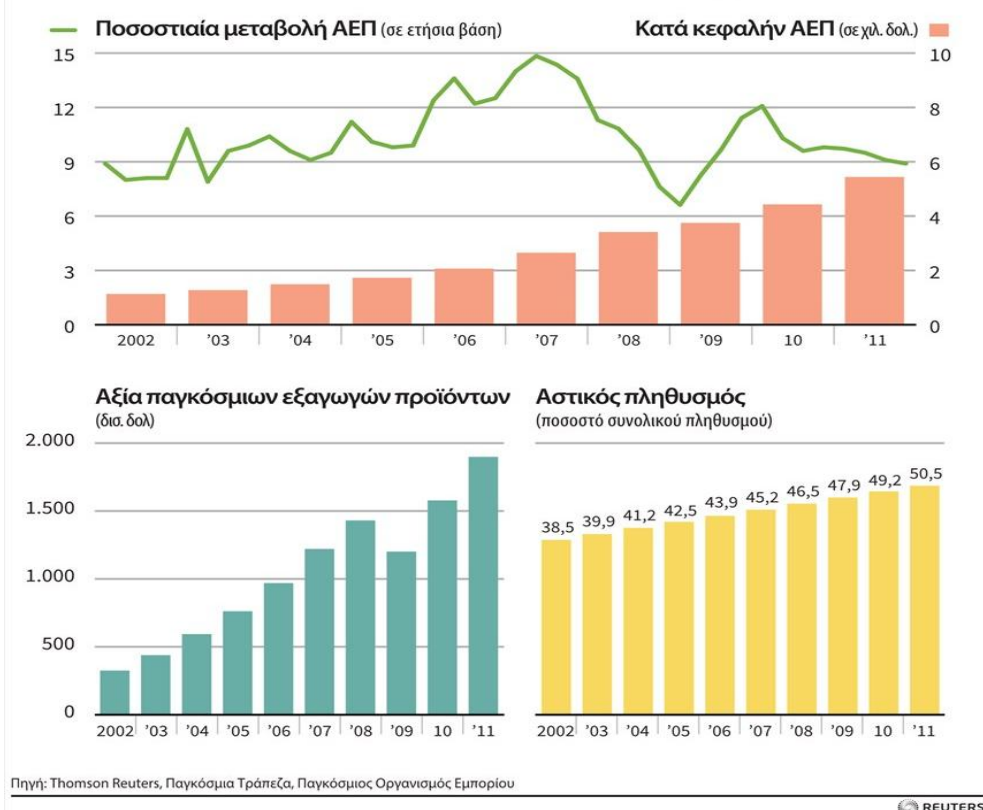
Η Κίνα τα τελευταία χρόνια έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στη μεταρρύθμιση της οικονομίας της. Η προσχώρηση της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου το 2001 ήταν σημαντική και προετοίμαζε το έδαφος για ένα μεγαλύτερο άνοιγμα της αγοράς και για άμεσες ξένες επενδύσεις. Το 2003, η Κίνα αναγνωρίστηκε ως ο δεύτερος μετά την Αμερική μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Ε.Ε (European Commission, 2009).

Η οικονομία της Κίνας χαρακτηρίζεται από δείκτες ανάπτυξης που ξεπερνούν το 7% και τις δύο τελευταίες δεκαετίες έχει επιτύχει αξιόλογες επιδόσεις. Το έτος 2007 αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της πορείας της οικονομίας της Κίνας, καθώς είχε δείκτη ανάπτυξης 9,1% (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2010).

Η χώρα δέχεται συνεχώς νέες επενδύσεις οι οποίες εκτιμάται ότι ενισχύθηκαν λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων του 2008 (European Commission, 2009). Από τη στιγμή της ίδρυσης της το 1949 αλλά και μέχρι τα τέλη του 1978, η Κίνα αποτελούσε ένα Σοβιετικού τύπου δομημένο κράτος, με κεντρική οικονομία χωρίς ιδιωτικές επιχειρήσεις και ξένες επενδύσεις. Μετά το 1976 και το θάνατο του Μάο, ο Ντενγκ Ξιαοπίνγκ και η νέα ηγεσία της Κίνας, προχώρησε σε μεταρρυθμίσεις στην οικονομία, προσανατολίζοντας τη χώρα προς μια μεικτή οικονομία (Hart-Landsberg and Burkett, 2008).

Μετά το 2003 η Κίνα τρέχει με ξέφρενους ρυθμούς, συγκεκριμένα είχε δείκτη ανάπτυξης 9,1%, τον υψηλότερο μέσα σε επτά χρόνια. Ορισμένα μεγάλα αστικά κέντρα, τα οποία βρίσκονται και στην πρώτη γραμμή οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας, παρουσιάζουν δείκτες πολύ υψηλότερους των δεικτών μέσης οικονομικής ανάπτυξης (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2005).

Η οικονομία της Κίνας τα τελευταία 10 χρόνια

Γράφημα 2.3 Η οικονομία της Κίνας το διάστημα 2002-2011

(Πηγή: <http://www.naftemporiki.gr/infographics/444947/i-oikonomia-tis-kinas-ta-teleutaia-10-xronia>)

Σύμφωνα με το Υπουργείο Εξωτερικού Εμπορίου και Οικονομικής Συνεργασίας, το 2007 στην Κίνα ιδρύθηκαν 18.644 Ξένες Επιχειρήσεις. Το συνολικό ενεργητικό αυτών έφθανε τα 48,46 δισεκατομμυρίων \$ ΗΠΑ. Συγκριτικά με το έτος 2006, η διαφορά αγγίζει το 27,1%. Η παροχή χαμηλότερης φορολογίας στις ξένες επιχειρήσεις ως προς τις εγχώριες δημιουργεί μια ελκυστικότητα για την εισαγωγή ξένων επενδύσεων. Το έτος 2007 εκ των βασικότερων ξένων επενδυτών της Κίνας ήταν η Ιαπωνία, οι ΗΠΑ, η Σιγκαπούρη, το Χονγκ Κονγκ, η Νότια Κορέα κ.α.. Πρόκειται αναμφίβολα για μια χώρα που πλέον έχει γίνει μια σημαντική επιλογή των ξένων επενδυτών (Chinese Embassy, 2009).

Οι Κανονισμοί Οργάνωσης και Κατεύθυνσης των Ξένων Επενδύσεων που ανακοινώθηκαν το 2005, όρισαν τις στρατηγικές αυτές κατευθύνσεις όπου η Κινεζική Κυβέρνηση σκόπευε να θέσει τις ξένες επενδύσεις. Οι τομείς αυτοί είναι: α) ο πρωτογενής τομέας και συγκεκριμένα η γεωργία, β) οι υποδομές, γ) τα βιομηχανικά προϊόντα εκτός των πλήρως κατεργασμένων, δ) η υψηλή τεχνολογία, ε) η παραγωγή ενέργειας και στ) η προστασία του περιβάλλοντος (Chinese Embassy, 2009).

Αξίζει να γίνει και μία αναφορά στην επιτυχία των Ειδικών Οικονομικών Ζωνών (EOZ) της Κίνας. Οι EOZ υποστηρίχθηκαν ώστε να αποτελέσουν πόλους έλξης και ανάπτυξης για ξένα κεφάλαια και απώτερο στόχο την ενίσχυση των εξαγωγών. Όπως υποστηρίζει και η Bessiere (2007), *«σκοπός των EOZ ήταν και είναι να προσελκύσουν επενδυτές με αντάλλαγμα τη δημιουργία κοινοπραξιών που θα επιτρέπουν στους Κινέζους να έχουν πρόσβαση στις τεχνολογίες τους»*. Ουσιαστικά η Κίνα υποστήριξε τις ξένες επενδύσεις στο πλαίσιο του εκσυγχρονισμού της χώρας (Bessiere, 2007: 38).

Αναφορικά με το εξωτερικό εμπόριο αρκεί να αναφερθεί πως το 2005 η Κίνα κατείχε την 5η θέση στο σύνολο των εξαγωγικών χωρών παγκοσμίως. Η πορεία της στον κλάδο των εξαγωγών αποδεικνύεται από το γεγονός πως το 1999 κατείχε την 9η θέση και το 2000 την 7η. Η ανάπτυξη του εξωτερικού εμπορίου συνεχίζεται, ενώ θα πρέπει να επισημανθεί πως ήταν αυτό που υπερνίκησε την κρίση με αύξηση 37% το 2003. Εκ των βασικών παραγόντων επί των θετικών προοπτικών που δημιουργούνται για το εξωτερικό εμπόριο είναι τα σημαντικά κέρδη παραγωγικότητας, καθώς και η διαφοροποίηση και η αύξηση στην ποικιλία (Bessiere, 2007: 45, 46).

2.4.1 Ο ρόλος της Κίνας στην παγκόσμια κρίση

Η επιτυχής εξέλιξη της κινεζικής οικονομίας οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις εφαρμοζόμενες μεταρρυθμίσεις. Κύριος στόχος των κινεζικών ηγεσιών υπήρξε για πολλά χρόνια η εξέλιξη της κινεζικής οικονομίας, η προσέλκυση κατά το δυνατό περισσότερων ξένων επενδύσεων και φυσικά η αύξηση των εξαγωγών. Οι ακολουθούμενες στρατηγικές για την ανάπτυξη των ξένων επενδύσεων, αποσκοπούσαν αναμφίβολα στην διαμόρφωση των σχέσεων και συνεργασιών της Κίνας σε μια νέα βάση με τις ανεπτυγμένες χώρες της Δύσης.

Η σταθερή πορεία της κινεζικής οικονομίας στο υφιστάμενο περιβάλλον της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης έχει και σημαντικές πολιτικές προεκτάσεις, λόγω της εξωτερικής πολιτικής που ακολουθήθηκε. Όπως υποστηρίζει ο David Shambaugh σε άρθρο του στο *Washington Quarterly*, η κινεζική οικονομία φαίνεται πως ευνοήθηκε στο πλαίσιο της παγκόσμιας κρίσης και έδωσε ιδιαίτερη έμφαση σε θέματα παγκόσμιας διακυβέρνησης. Η πλειοψηφία των προσεγγίσεων επί του θέματος θέτουν ως βασικό παράγοντα την δυναμική παρουσία της Κίνας στο παγκόσμιο σκηνικό και την υπεράσπιση των συμφερόντων της μέσω της εξωτερικής πολιτικής. Για την υπεράσπιση αυτών των συμφερόντων είναι απαραίτητη η σύναψη συμφωνιών, συνεργασιών και γενικά η διατήρηση καλών σχέσεων με τις ΗΠΑ, την Ε.Ε. και τη Ρωσία¹.

Αναμφίβολα η ανάπτυξη της Κίνας ορίζεται από τις εξαγωγές. Λόγω της χρηματοοικονομικής κρίσης όμως οι εξαγωγές αυτές μειώθηκαν προς την Ε.Ε., τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία και αυτό είχε άμεση επίπτωση στο εξωτερικό εμπόριο της χώρας. Έτσι πολλές εμπορικές επιχειρήσεις χρεοκόπησαν και σταμάτησαν την εμπορική τους δραστηριότητα. Το ζήτημα είναι όμως πλέον πως θα τονωθεί η εσωτερική κατανάλωση, πως θα διατηρηθεί η βιώσιμη ανάπτυξη και πως θα αυξηθούν οι εξαγωγές και αυτά ακριβώς τα θέματα είναι που αποτελούν μια πρόκληση για την κυβέρνηση της Κίνας¹.

Συνολικά η ανάπτυξη της Κίνας και της Ανατολικής Ασίας κρίνεται ανθεκτική βάσει των εκτιμήσεων της Παγκόσμιας Τράπεζας συγκριτικά με την αντίστοιχη άλλων χωρών διεθνώς. Η ήπια ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας που αναμένεται, δύναται να ωφελήσει περαιτέρω και την κινεζική οικονομία. Η πλειοψηφία των κινεζικών περιοχών απέδειξε υψηλές αντοχές. Αυτό που ελέγχεται διαρκώς είναι ο ρυθμός αύξησης των

¹ <http://www.idkaramanlis.gr/analysis/25/1519>, Προσπελάστηκε στις 2/7/2016

επενδύσεων, καθώς επηρεάζει καθοριστικά το γενικό κλίμα εμπιστοσύνης σε παγκόσμιο επίπεδο².

Η Παγκόσμια Τράπεζα προβλέπει υψηλό ρυθμό ανάπτυξης για την Κίνα μετά το 2014 και περαιτέρω ανάπτυξη των εμπορικών συναλλαγών συγκριτικά με το 2013. Βασικοί συντελεστές επί αυτού είναι τα φορολογικά κίνητρα και το γεγονός πως δίνεται μεγαλύτερη βαρύτητα και ώθηση στην υλοποίηση κυρίως των μεγάλων επενδυτικών σχεδίων².

2.4.2 Η διεύρυνση των οικονομικών μεταρρυθμίσεων

Το ΑΕΠ των επαρχιών της Κίνας το διάστημα 1978-2002 ήταν αρκετά διαφοροποιημένο, καθώς για τις παράκτιες επαρχίες σημείωνε αύξηση (από 33% σε 43%) και για τις εσωτερικές μείωση (από 19% σε 16%). Αυτή η Κίνα των δύο ταχυτήτων λειτουργούσε ως τροχοπέδη για την συνολική οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Η ανισότητα των εισοδημάτων μεταξύ των επαρχιών αυτών αντιμετωπίστηκε με το αποκαλούμενο πρόγραμμα "η κατάκτηση της Δύσης" που στόχευε στην άρση της απομόνωσης και στην υποστήριξη των πιο φτωχών επαρχιών (Bessiere, 2007: 50).

Στο πλαίσιο ανάπτυξης της Δύσης και στήριξης των επενδύσεων υιοθετήθηκαν μέτρα όπως π.χ. η φοροαπαλλαγή για δύο έτη στα εισοδήματα των νεοσύστατων επιχειρήσεων. Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις που προωθήθηκαν είχαν 3 συνιστώσες (Bessiere, 2007: 50, 51):

- α) εκσυγχρονισμό της γεωργίας
- β) ανάπτυξη των πόλεων στις αγροτικές ζώνες
- γ) διεύρυνση της μεταρρύθμισης του φορολογικού συστήματος
- δ) διεύρυνση της μεταρρύθμισης της φορολογικής πολιτικής προς προσέλκυση δημοσίων επενδύσεων

Γενικά ο οικονομικός εκσυγχρονισμός είναι μια μακροχρόνια διαδικασία. Οι κινεζικές επαρχίες παραμένουν διαχωρισμένες χωρίς να έχουν καταρρίψει τους υφιστάμενους φραγμούς και να έχουν παρασυρθεί από την σπείρα της οικονομικής απογείωσης.

² <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=489433>, Προσπελάστηκε στις 2/7/2016

2.5 Βασικά στοιχεία της σύγχρονης εξωτερικής πολιτικής της Ρωσίας

Η εξωτερική πολιτική της Ρωσίας μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ενώσεως παρουσίασε δύο τάσεις. Εκφραστής της πρώτης ήταν ο Γέλτσιν, ο οποίος και στόχευε σε στρατηγική συμμαχία με τις ΗΠΑ, με απώτερο σκοπό τη διατήρηση και ανακήρυξη της Ρωσίας ως υπερδύναμη. Αυτός ο σκοπός γρήγορα απομυθοποιήθηκε. Η οικονομική κατάρρευση της χώρας και οι ποικίλες αντιδράσεις εναντίον των ΗΠΑ (πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία, διεύρυνση του ΝΑΤΟ ανατολικά κ.α.) άλλαξαν τα εξωτερικά σχέδια. Κύριο συμπέρασμα αναδείχθηκε το γεγονός πως η Ρωσία για τις ΗΠΑ θα ήταν και στο μέλλον εχθρός³.

Της δεύτερης τάσης που υποστηρίχθηκε εκφραστής ήταν ο τέως Πρωθυπουργός Πριμακόφ. Βασικός άξονας ήταν η δημιουργία «αντιαξόνων», δηλαδή της συνάψεως συμμαχιών με όσες χώρες συνέπιπταν τα συμφέροντα της Ρωσίας εναντίον των ΗΠΑ, προς διαμόρφωση αντίβαρων στην Αμερικανική παντοκρατορία. Βάσει αυτού συνήφθησε «το Συμφωνητικό της Σαγκάης», με τη συμμετοχή της Κίνας και άλλων κρατών της Κεντρικής Ασίας και η «Ενεργειακή Συμφωνία με την ΕΕ». Ορίστηκε ουσιαστικά ένα νέο κοινό μέτωπο Ρωσίας, Γαλλίας και Γερμανίας εναντίον των ΗΠΑ, για τον πόλεμο στο Ιράκ. Τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής δεν ήταν τα αναμενόμενα και ακολούθως οι Ρώσοι απομακρύνθηκαν και από αυτό το σχέδιο, καθώς αντιλήφθηκαν πως η Κίνα και οι μεγάλες Ευρωπαϊκές χώρες έχουν τελείως διαφορετικούς στόχους. Σε αυτό το σημείο πρέπει να υπογραμμιστεί πως κύρια επιθυμία και της Γερμανίας είναι η γεωστρατηγική απομόνωση της Ρωσίας ώστε να μην επιτύχει επέκταση προς την Μεσόγειο³.

Ο Πούτιν αναγνωρίζοντας πως οι δύο προαναφερόμενες τάσεις δεν εξυπηρετούν πραγματικά τα στρατηγικά συμφέροντα της Ρωσίας, ακολούθησε μια νέα πιο ρεαλιστική εξωτερική πολιτική. Κύριος σκοπός του είναι η ανάκτηση της χαμένης επιρροής που ασκούσε η ΕΣΣΔ στις πρώην Σοβιετικές δημοκρατίες. Η πολιτική που διαμόρφωσε για την επίτευξη αυτού του στόχου ήταν ο απεγκλωβισμός της χώρας από τον "εναγκαλισμό" των ΗΠΑ και η ανασύσταση μιας πιο χαλαρής ένωσης πάνω σε δημοκρατικές αρχές και με ισότιμη συμμετοχή. Για να καταστεί αυτή η πολιτική επιτυχής, δύο μεταβλητές έπαιζαν

³ http://www.elesme.gr/elesme.gr/periodika/t24/t24_12.htm, Προσπελάστηκε στις 4/7/2016

καθοριστικό ρόλο: η οικονομική ανασυγκρότηση της χώρας και το κλείσιμο του προβλήματος της Τσετσενίας³.

Γενικότερα η Ρωσία με τις ηλεκτρονικές επιθέσεις στην Εσθονία, την απειλή για τα αποθέματα φυσικού αερίου της Λιθουανίας και το μποϋκοτάζ των κρασιών της Γεωργίας και των κρεάτων της Πολωνίας έκανε πλέον φανερή την επιδίωξη της να κρατήσει τις πρώην σοβιετικές χώρες υπό την επιρροή της (με ή χωρίς τη θέληση τους) (Trenin, 2014).

Η Ασία αποτελεί βασική μεταβλητή της σύγχρονης εξωτερικής πολιτικής της Ρωσίας. Αναγνωρίζεται πλέον ο ρόλος του Οργανισμού Συνεργασίας της Σαγκάης κυρίως αναφορικά με την παγκόσμια ασφάλεια και την συνεργασία στον στρατιωτικό τομέα, διαμορφώνοντας τα θεμέλια για την διαμόρφωση μιας κοινής αμυντικής γραμμής μεταξύ Πεκίνου και Μόσχας. Οι Ρώσοι πλέον είναι πεπεισμένοι πως λόγω της πολιτικής αστάθειας και αναξιοπιστίας που χαρακτηρίζει την Ε.Ε. και το ενδιαφέρον των Αμερικανών να παρεμβαίνουν στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής της, οποιαδήποτε ανατροπή επέλθει τελικά θα προέρχεται από την Ασία. Ρωσία και Κίνα στηρίζουν ουσιαστικά την δημιουργία ενός κοινού στρατιωτικού και διπλωματικού μετώπου (Γρηγοριάδης, 2010).

Το διάγγελμα του Putin για το νέο έτος από τη ρωσική Άπω Ανατολή, ήταν επίσης ένα γεωπολιτικό μήνυμα. Οι κρίσεις στη Συρία και αλλού βοήθησαν στην επιστροφή της Μόσχας στη Μέση Ανατολή και η επικείμενη αποχώρηση των δυτικών δυνάμεων από το Αφγανιστάν, θα απαιτήσει από τη Μόσχα να δώσει μεγαλύτερη προσοχή προς την Κεντρική Ασία. Τέλος, η Ρωσία έχει επικεντρωθεί στη νέα βόρεια πλευρά της, στην Αρκτική. Αυτό καθιστά τη Ρωσία κάτι παραπάνω από ένα διεθνή παράγοντα, περισσότερο από ποτέ στο τελευταίο τέταρτο του αιώνα (Trenin, 2014).

Αξιόλογο είναι και το γεγονός πως το 2013, η εξωτερική πολιτική της Ρωσίας έφθασε πλέον σε ένα νέο επίπεδο ποιότητας που δείχνει πως θα έχει διάρκεια. Από το 2000 μέχρι το 2011, η εξωτερική πολιτική του Putin πέρασε από τρεις φάσεις. Πρώτα ήρθε μια προσπάθεια να χτιστεί μια συμμαχία με τις ΗΠΑ και ένας μηχανισμός ενοποίησης με την ΕΕ (2000-2003). Στη συνέχεια ακολούθησε μια προσπάθεια για τη διεκδίκηση της ρωσικής στρατηγικής ανεξαρτησίας από τη Δύση (2004-2008). Και τέλος, ακολούθησε από μια νέα προσπάθεια ευθυγράμμισης με την Αμερική και τις ΗΠΑ (2009-2011). Το τελικό συμπέρασμα είναι ότι η Ρωσία θα πρέπει να ακολουθήσει τη δική της πορεία και να

συνδεθεί με όλες τις άλλες μεγάλες δυνάμεις, συμπεριλαμβανομένων και των ΗΠΑ σε ισότιμη βάση (Trenin, 2014).

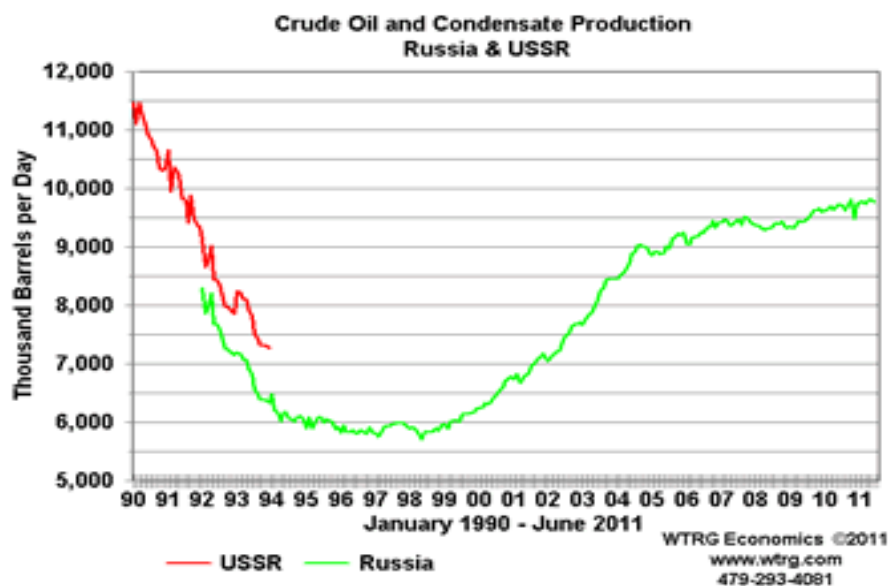
Οι προκλήσεις βέβαια για την εξωτερική πολιτική της Μόσχας αυξάνονται διαρκώς. Ακόμη και αν η στρατιωτική της δύναμη αναδημιουργείται, η τεχνολογική και επιστημονική δύναμη της Ρωσίας εξακολουθεί να είναι ανεπαρκής. Το ερώτημα που προκύπτει είναι αν τελικά η Μόσχα και οι εταίροι της θα δημιουργήσουν μια εθελοντική ένωση, η οποία θα έχει νόημα από οικονομικής πλευράς και θα ωφελεί τον πληθυσμό των κρατών-μελών, δημιουργώντας συνέργιες μεταξύ αυτών, παραμένοντας ταυτόχρονα ανοιχτές στην παγκόσμια οικονομία ή θα υποκύψει στον προστατευτισμό, στην αποκλειστικότητα και σε ακόμη πιο αυταρχικές μεθόδους διακυβέρνησης; (Trenin, 2014)

2.6 Η ενεργειακή δύναμη της Ρωσίας

Στον ενεργειακό τομέα, η Ρωσία είναι αναμφίβολα υπερδύναμη λόγω των τεράστιων αποθεμάτων της σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο (Hill, 2004). Βέβαια σε θεωρητικό επίπεδο, η ύπαρξη των προϋποθέσεων δεν ισοδυναμεί με τη δυνατότητα εξάσκησης ισχύος που πηγάζει από τις προϋποθέσεις αυτές. Πρακτικά όμως είναι ευρέως γνωστό ότι πολλές αφρικανικές χώρες είναι πλούσιες σε πρώτες ύλες, ωστόσο απέχουν παρασάγγας από τη δυνατότητα να εξαργυρώσουν τους φυσικούς τους πόρους σε πραγματική ισχύ (Collier, 2008). Η Ρωσία δε μοιάζει όμως με αυτές τις χώρες.

Ο ενεργειακός τομέας της Ρωσίας χαρακτηρίζεται από ανισότητες. Παρ' όλα αυτά, το 2002, η ενέργεια αποτέλεσε το 55% του εισοδήματος της Ρωσίας από εξαγωγές. Αναφορικά με τα αποθέματα άνθρακα, η Ρωσία είναι πλούσια και θα μπορούσε να καλύψει την ευρωπαϊκή ζήτηση. Ο ρωσικός άνθρακας που εντοπίζεται στο δυτικό τμήμα της χώρας βρίσκεται σε βάθος, γεγονός που καθιστά την εξόρυξή του δύσκολη και υψηλού κόστους. Αντίθετα ο άνθρακας που βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα της χώρας, βρίσκεται πιο κοντά στην επιφάνεια αλλά είναι μακριά από την εξαγωγική αγορά και τα κύρια σημεία κατανάλωσής του. Αυτό αποδεικνύει πως η ρωσική βιομηχανία άνθρακα αντιμετωπίζει τεχνικές δυσκολίες. Οι υψηλές παγκοσμίως τιμές του άνθρακα θα μείνουν σταθερές ώσπου να εκπληρώσει η Ρωσία τις δυνατότητες εφοδιασμού της Ευρώπης με άνθρακα, οπότε και θα αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα (Προέδρου, 2015).

Ας μη λησμονείται βέβαια πως η Ρωσία είναι πετρέλαιο-εξαγωγική χώρα. Αν και δεν κατέχει υψηλό ποσοστό αποθεμάτων, σχεδόν το 5% των παγκοσμίων αποθεμάτων, από το 1999 έως και το 2004, λόγω των υψηλών τιμών του πετρελαίου οι πετρελαιοπηγές κατέστησαν επικερδείς, η παραγωγή ανέκαμψε και ξένες πετρελαϊκές εταιρείες ενδιαφέρθηκαν να επενδύσουν στη ρωσική βιομηχανία. Το αργό πετρέλαιο αποτελεί ένα εκ των κυριότερων εξαγωγικών προϊόντων της χώρας. Ο όγκος και ο ρυθμός των εξαγωγών αργού πετρελαίου ως το 2004 είναι ανερχόμενος και έπειτα σταθεροποιείται, ενώ οι διεθνείς τιμές του πετρελαίου αυξάνονται (Προέδρου, 2015).

Γράφημα 2.4 Παραγωγή αργού πετρελαίου έτη 1990-2011

(Πηγή: WTRG Economics, <http://www.wtrg.com/prices.htm>)

Στον τομέα του φυσικού αερίου η Ρωσία είναι ο πιο σημαντικός παραγωγός και εξαγωγέας φυσικού αερίου στον κόσμο καθώς κατέχει το 1/3 των παγκόσμιων αποθεμάτων. Το 2002, η Ε. Ε. εξαρτιόταν από τη Ρωσία για εισαγωγές φυσικού αερίου κατά 40%. Οι ρωσικές βιομηχανίες αερίου εκτός του ότι είναι σημαντικοί παίκτες για την παγκόσμια αγορά ενέργειας, βρίσκονται και υπό τον έλεγχο της ρωσικής κυβέρνησης, δηλαδή υπό τον έλεγχο του Βλαντιμίρ Πούτιν. Με κυριότερες τις ρωσικές LUKoil και Gazprom (Συλλογή, 2010: 137).

Το 1989, το σοβιετικό Υπουργείο Βιομηχανίας Αερίου ανασυγκροτήθηκε σε επιχείρηση αερίου με ονομασία “Gazprom”. Από το 1993 και μετά, με προεδρικό διάταγμα η εταιρεία μετετράπη σε ανώνυμη εταιρεία, η οποία σταδιακά θα περνούσε σε

φάση ιδιωτικοποίησης. Με την ανάληψη της προεδρίας από τον Putin, ξεκίνησαν προσπάθειες για αναδιάρθρωση της εταιρείας με τρόπο τέτοιο ούτως ώστε το Κρεμλίνο να ασκεί αποτελεσματικότερο έλεγχο. Όταν ο Putin ανέλαβε την προεδρία της Ρωσικής Ομοσπονδίας, βρήκε την εταιρεία σε κατάσταση διαφθοράς και κατάχρησης. Έτσι, προέβη στη λήψη ριζικών μέτρων ώστε να ανακτήσει τον πλήρη και άμεσο έλεγχο της εταιρείας. Μετά την παγίωση του Κρεμλίνου στην κεφαλή της εταιρείας, ο Putin προώθησε πολιτικές εξωστρέφειας όπως κοινοπραξίες, μνημόνια συνεργασιών και στρατηγικές συμφωνίες μεταξύ της Gazprom και άλλων διεθνών εταιρειών. Τέλος, προχώρησε στην τοποθέτηση ατόμων της επιλογής του σε βασικές θέσεις στην εταιρεία, όπως για παράδειγμα τον μετέπειτα Πρωθυπουργό και Πρόεδρο της Ρ. Ο. Ντμίτρι Μεντβέντεφ, τον οποίο τοποθέτησε στην προεδρία του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας (Συλλογή, 2010: 137).

Όπως αποδεικνύεται, οι ρωσικές ενεργειακές εξαγωγές είναι κρατική υπόθεση. Μια υπόθεση πολύ επικερδής για το ρωσικό κράτος, αφού αποτελούν μεγάλο μέρος του ρωσικού κρατικού εισοδήματος. Κατέχοντας μια εξέχουσα θέση στον ενεργειακό ανταγωνισμό, η Ρωσία είναι από τους μεγαλύτερους εξαγωγείς ενέργειας προς την Ε. Ε. Η σχέση αυτή καθιστά την Ρωσία υπολογίσιμη οικονομική δύναμη. Όσων αφορά στις ενεργειακές αποθήκες της, η Ρωσία στηρίζεται σε ακόμα ένα βιομηχανικό παράγοντα. Τους αγωγούς. Η κατασκευή αγωγών μεταφοράς πετρελαίου και φυσικού αερίου είναι το κλειδί στην ανάπτυξη ενεργειακών δεσμών της Ρωσίας με άλλους εταίρους.

2.7 Διεύρυνση σχέσεων Κίνας

Πριν τον 19ο αιώνα χαρακτηρίζονταν ως εξαιρετικά περιορισμένες οι σχέσεις μεταξύ της Κίνας και των ευρωπαϊκών δυνάμεων. Η Κίνα είχε περιορισμένο ενδιαφέρον προς ανάπτυξη (οικονομικών και πνευματικών) σχέσεων με την Ευρώπη, καθώς πίστευε πως επρόκειτο για μια ήπειρο με οικονομική και ανώτερη πολιτισμικά. Κατά συνέπεια η Ευρώπη δεν αποτελούσε σημαντική πηγή γνώσεων για την Κίνα. Από την άλλη πλευρά την Ευρώπη χαρακτήριζε μια εξωστρέφεια και μια τάση προς κυνήγι κέρδους και ευκαιριών μέσω έξω-ευρωπαϊκών δικτύων. Μεγάλο ήταν και το ενδιαφέρον για γνωριμία

με νέους πολιτισμούς. Χαρακτηριστικά έως τον 19ο αιώνα υπήρξε μελέτη της Κίνας από την Ευρώπη σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ότι αντίστροφα⁴.

Όμως, ενώ η Κίνα μοιράζεται τις ίδιες αξίες με τον υπόλοιπο κόσμο, και πρώτιστα τις αξίες της ειρήνης, ανάπτυξης συνεργασίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου, δε συμφωνεί με την άποψη ότι υπάρχει ένας τρόπος διάδοσης και τήρησης αυτών των αξιών. Δηλαδή δε συμφωνεί με την άποψη ότι μπορεί να επιβληθεί κάποιος τέτοιος τρόπος στα κράτη. Συνολικά, η εξωτερική πολιτική της Κίνας έχει αλλάξει ώστε να υπηρετεί τα συμφέροντα των πολιτών της που βρίσκονται σε ολόκληρο τον κόσμο και όχι απλά το εθνικό συμφέρον (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2009).

Βάσει των προαναφερόμενων, οι απόψεις των Κινέζων σχετικά με τον κόσμο και την Ευρώπη είναι σημαντικές στη διαμόρφωση της Κινεζικής εξωτερικής πολιτικής. Για την ΕΕ ειδικά, και λόγω του αυξανόμενου ρυθμού εμπορικών συναλλαγών, οι Κινέζοι αντιμετωπίζουν τη σχέση ΕΕ-Κίνας πολύ φιλικά και θεωρούν ότι η ΕΕ παίζει σημαντικό ρόλο παγκόσμιο πολιτικό και οικονομικό σύστημα. Όμως, πάνω από το 75% των Κινέζων θεωρεί ότι δεν υπάρχει αρκετή κατανόηση μεταξύ αυτών και των Ευρωπαίων. Αυτό είναι πρόβλημα το οποίο πρέπει να λυθεί για να βελτιωθούν περαιτέρω η Σινο-Ευρωπαϊκές σχέσεις. Λύση μπορεί να αποτελούν οι αυξημένες ανταλλαγές και οι επαφές σε ατομικό επίπεδο, παρά σε κυβερνητικό και διαμέσου των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Επιπλέον, υπάρχουν και κάποια ακόμα θέματα που πρέπει να επιλυθούν κατά τη γνώμη της Κινεζικής κοινής γνώμης, όπως: το εμπάργκο όπλων, που δείχνει έλλειψη αμοιβαίας εμπιστοσύνης, το θέμα του Θιβέτ, το οποίο οι Κινέζοι θεωρούν πολύ σημαντικό και εσωτερικό, το θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο οποίο η Κίνα έχει παρουσιάσει σημαντική βελτίωση, ενώ στο θέμα της Ταϊβάν η Κίνα είναι έτοιμη να το επιλύσει στη βάση του δικαίου. Τέλος, πολλοί Κινέζοι θεωρούν ότι η ΕΕ αντιμετωπίζει την Κίνα με δύο μέτρα και δύο σταθμά, μιας και αναγνωρίζει τη Ρωσία ως μια οικονομία της αγοράς, αλλά όχι την Κίνα (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2009).

Οι σχέσεις μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ αναθερμάνθηκαν μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Οι κινεζικές αποταμιεύσεις χρηματοδοτούσαν το δημόσιο χρέος των ΗΠΑ και κατ' επέκταση την κατανάλωση στην αμερικανική αγορά, ενώ οι κινεζικές εταιρείες κατασκεύαζαν προϊόντα σχεδιασμένα από τις βιομηχανίες των ΗΠΑ. Ωστόσο, με την

⁴ <http://www.ekome.gr/coursematerial/ch5.pdf>, Προσπελάστηκε στις 6/7/2016

οικονομική εκτόξευση της Κίνας, την άνοδο των αγορών της Ασίας και τις παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις, που σημειώθηκαν από το 2007 έως σήμερα, οι ΗΠΑ επέλεξαν την εστίαση της στρατηγικής τους προς την Ανατολική Ασία και τον Ειρηνικό. Το νέο στρατιωτικό δόγμα των ΗΠΑ θεωρεί κομβικό σημείο του πλανήτη την περιοχή του Ειρηνικού και γι' αυτό δαπανώνται τεράστια ποσά για τον εξοπλισμό των νησιωτικών συμπλεγμάτων γύρω απ' την Κίνα (τελευταίο παράδειγμα στη νήσο Σαϊπάν). Μέσα στο Δεκέμβριο του 2015, παράλληλα με την ανακήρυξη της Κινεζικής Αναγνωριστικής Ζώνης Αεροπορικής Άμυνας (AZAA), οι ΗΠΑ υπέγραψαν νέα συμφωνία αμυντικής συνεργασίας με τις Φιλιππίνες και αναβαθμίζουν διαρκώς τα οπλικά συστήματα σε βάσεις τους στην Ιαπωνία και στη Νότια Κορέα προκειμένου να εγγυηθούν την άμυνα της Ιαπωνίας. Ουσιαστικά οι ΗΠΑ συνεισφέρουν σε αυτή την άμυνα με ένα πυρηνοκίνητο αεροπλανοφόρο, τα συνοδευτικά του σκάφη επιφανείας και 50.000 άνδρες, οι μισοί εκ των οποίων σταθμεύουν στην Οκινάουα (ΚΕΔΙΣΑ, 2016).

Στόχος των ΗΠΑ είναι να αποτρέψουν τη στρατιωτική υπεροχή της Κίνας στον Δυτικό Ειρηνικό Ωκεανό και έχουν συσφίξει τις σχέσεις τους με διάφορες χώρες που περιβάλλουν την Κίνα. Δείγμα της στρατηγικής αυτής είναι η οικονομικού περιεχομένου συμφωνία «Trans-Pacific Partnership» (TPP) με 12 χώρες που βρέχονται από τον Ειρηνικό Ωκεανό (ΗΠΑ, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία, Ιαπωνία, Σιγκαπούρη, Μαλαισία, Μπρουνέι, Βιετνάμ, Καναδάς, Μεξικό, Χιλή και Περού). Στόχος της TPP είναι η οικονομική ανάπτυξη και η διαρκής οικονομική συνεργασία με έμφαση στην αλληλεπίδραση των δημοσίων πολιτικών που συμβάλλουν στην ανάπτυξη και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου (ΚΕΔΙΣΑ, 2016).

Αντίστοιχα, στον οικονομικό τομέα, οι ΗΠΑ προωθούν με την ΕΕ την «Transatlantic Trade & Investment Partnership» (TTIP). Η TTIP είναι ένα σχέδιο για την δημιουργία μιας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ, η οποία θα δώσει ισχύ στις Δυτικές χώρες για τις μετέπειτα εμπορικές διαπραγματεύσεις με την Κίνα. Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι η TTIP θα ενισχύσει την οικονομία της ΕΕ κατά 120 δις. ευρώ, την οικονομία των ΗΠΑ κατά 90 δις. ευρώ ενώ θα ωφελήσει τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου κατά 100 δις ευρώ (ΚΕΔΙΣΑ, 2016).

Προβληματικό σημείο στις οικονομικές σχέσεις μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας θεωρείται επίσης και η ενεργειακή πολιτική της δεύτερης. Η Κίνα εισάγει πετρέλαιο από τη Μέση Ανατολή, τη Νοτιοανατολική Ασία, την Αφρική, τη Ρωσία τη Νότιο Αμερική καθώς και

από την Κεντρική Ασία, δηλαδή από χώρες οι οποίες βρίσκονται στο πεδίο διεκδικήσεων της γεωοικονομικής και γεωπολιτικής επιρροής των ΗΠΑ. Επιπροσθέτως, η ένταση μεταξύ των δύο οξύνεται εξαιτίας της ανοιχτής στήριξης των ΗΠΑ προς την Ιαπωνία σχετικά με το θέμα των εδαφικών διαφορών της με την Κίνα για την κυριότητα των νησιών Σενκάκου/ Ντιαογιού στη θάλασσα της Ανατολικής Κίνας. Τον Μάιο του 2014 η Ρωσία και η Κίνα υπέγραψαν εν τέλει την ιστορική συμφωνία για την προμήθεια ρωσικού φυσικού αερίου στην κινεζική αγορά. Η συμφωνία αυτή υπεγράφη εκ μέρους της ρωσικής πλευράς από την GAZPROM και από την Κινεζική CNPC. Με βάση αυτή τη συμφωνία η Ρωσία δεσμεύεται να παρέχει στην Κίνα από το 2018 και για 30 χρόνια 38 δις. κυβικά μέτρα φυσικού αερίου/έτος, μέσω του αγωγού «Power of Siberia» ο οποίος θα συνδέει τα κοιτάσματα της Σιβηρίας με τα μεγάλα κινεζικά κέντρα κατανάλωσης. Ο συγκεκριμένος αγωγός θα κοστίσει 77 δις. δολάρια, εκ των οποίων, τα 55 δις., θα καταβάλει η Ρωσία και τα 22 δις. η Κίνα. Αν και η συνολική αξία της συμφωνίας παραμένει μυστική, εκτιμάται στα 400 δις. δολάρια. Κατά κύριο λόγο η συμφωνία αυτή είχε πολιτική σημασία καθώς υπεγράφη κατά την κρίση στην Ουκρανία (ΚΕΔΙΣΑ, 2016).

2.8 Διαστημική τεχνολογία

Το 1956 η Κίνα ήταν αυτή που ανέπτυξε αυτόνομα και ανεξάρτητα διαστημικές δραστηριότητες, καταφέροντας να κατασκευάσει και να εκτοξεύσει τον πρώτο της δορυφόρο το 1970 (Dongfanghong-1). Έως και το 2000 εκτόξευσε ένα σύνολο δορυφόρων με ποσοστό επιτυχίας 90%. Πλέον είναι η 3η χώρα παγκοσμίως ως προς τις τεχνολογίες περισυλλογής δορυφόρων και η 5η ως προς τη διαχείριση ερευνών, κατασκευής και εκτόξευσης γεωστατικού δορυφόρου τηλεπικοινωνιών. Η Κίνα εκμεταλλεύθηκε πλήρως την πτώση της ΕΣΣΔ αγοράζοντας τις τεχνολογίες της όταν αυτή τις πούλησε. Από το 1985 υπέγραψε πολλές συμφωνίες συνεργασίας για το διαστημικό τομέα. Εξάλλου η *«κυριαρχία του διαστήματος, κερκτική στον πολιτικό τομέα, προϋποθέτει κυριαρχία τουλάχιστον ισοδύναμη στον στρατιωτικό τομέα»* (Bessiere, 2007: 201).

Τον Ιούνιο του 2013 εκτοξεύτηκε από το κέντρο εκτόξευσης της ερήμου Γκόμπι το κινέζικο διαστημόπλοιο "Shenzhou 10" («Θεϊκό Σκάφος 10») με επιβαίνοντες σε αυτό τρία άτομα (δύο άνδρες και μία γυναίκα). Πρόκειται για μια αποστολή στην οποία συμμετείχαν τα περισσότερα άτομα στην ιστορία της Κίνας. Η Κίνα έστειλε δηλαδή 3 άτομα στο πειραματικό διαστημικό εργαστήριο Tiangong 1 («Ουράνιο Παλάτι 1»), κάτι που

αποδεικνύει τις βλέψεις και τα οράματα της χώρας για την μελλοντική ανάπτυξη ενός διαστημικού σταθμού ως μοναδική αποκλειστικότητα της χώρας. Αναμφίβολα το Πεκίνο ακολουθώντας τα βήματα των ΗΠΑ και της Ρωσίας επιθυμεί νέα επιτεύγματα στον τομέα αυτό με επακόλουθη την απόκτηση μιας διεθνούς αίγλης⁵.

⁵ <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=517526>, Προσπελάστηκε στις 2/7/2016

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΣΧΕΣΕΙΣ ΡΩΣΙΑΣ - ΚΙΝΑΣ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Μετά την παρουσίαση των βασικών οικονομικών, πολιτικών, στρατηγικών και λοιπών στοιχείων που προσδιορίζουν την εικόνα των δύο χωρών (Ρωσίας και Κίνας), σε αυτό το κεφάλαιο αναλύεται το περιβάλλον μέσα στο οποίο διαμορφώνονται οι σύγχρονοι δεσμοί των χωρών αυτών. Παρουσιάζονται οι κοινοί τους στόχοι, οι κοινές τους απειλές, καθώς και οι συμφωνίες και συνεργασίες που έχουν συνάψει μεταξύ τους και τα επιθυμητά αποτελέσματα αυτών.

3.1 Ενίσχυση δεσμών Ρωσίας - Κίνας

Αναμφίβολα οι δεσμοί μεταξύ Μόσχας και Πεκίνου από το 2004 κυρίως και μετά αποτέλεσαν ένα σημαντικό γεωπολιτικό γεγονός. Ο Κινέζος ηγέτης Γουέν Ζιαμπάο επισκέφτηκε τη Ρωσία τον Σεπτέμβρη του 2004 και έθεσε τις πρώτες γέφυρες συνεργασίας. Ένα μήνα αργότερα, ο πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν επισκέφτηκε την Κίνα. Στις συναντήσεις αυτές τόσο η Κίνα όσο και η Ρωσία δήλωσαν ότι οι μεταξύ τους σχέσεις είναι στενότερες από ποτέ άλλοτε. Ταυτόχρονα, η Μόσχα και το Πεκίνο έχουν συμφωνήσει και υποστηρίζει την διεξαγωγή κοινών στρατιωτικών ασκήσεων. Αυτό σηματοδότησε τις πρώτες μεγάλης κλίμακας στρατιωτικές ασκήσεις μεταξύ των δύο χωρών από το 1958 (Γκούντζικ, 2005).

Η Κίνα είναι αποδεδειγμένα ο μεγαλύτερος αγοραστής του στρατιωτικού εξοπλισμού της Ρωσίας. Το 2004 υπεγράφησαν συμφωνίες 2 δισ. δολαρίων για την αγορά ρωσικών όπλων από την Κίνα. Πρόκειται για συμφωνίες που αφορούσαν πλοία και υποβρύχια, πυραυλικά συστήματα και αεροσκάφη. Όπως υποστηρίζει ο αρχηγός των ρωσικών ενόπλων δυνάμεων, Ανατόλι Κβάσνιν, *«η αμυντική μας βιομηχανία δουλεύει για την Κίνα, εφοδιάζοντάς την με τελευταίας τεχνολογίας όπλα και στρατιωτικό εξοπλισμό, που ο ρωσικός στρατός δεν διαθέτει»*. Οι καλές σχέσεις των δύο χωρών δεν περιορίζονται βέβαια μόνο στις στρατιωτικές συναλλαγές. Οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των δύο χωρών αυξήθηκαν με ένα μέσο ετήσιο ποσοστό περίπου 20%. Απώτερος στόχος των δύο πλευρών ήταν από το 2005 και έπειτα, οι συναλλαγές να φτάσουν το ύψος των 60 δισ. δολαρίων μέχρι το 2010 από 20 δισ. δολάρια που ήταν το 2004. Αναμφίβολα κύρια

παράμετρος των εμπορικών σχέσεων των δύο χωρών είναι οι ενεργειακές εξαγωγές της Ρωσίας στην Κίνα (Γκούντζικ, 2005).

Εκ των βασικών ενδεικτικών στοιχείων όσον αφορά την εμβάθυνση των σχέσεων των δύο χωρών, σε επίπεδο ενεργειακών συναλλαγών, είναι οι συνθήκες που πραγματοποιήθηκε η επανακρατικοποίηση της μεγάλης ρωσικής εταιρείας πετρελαίου Γιούκος, που αποτέλεσε τη μοναδική εταιρεία της χώρας που εξήγαγε πετρέλαιο στην Κίνα. Η ρωσική κυβέρνηση επανακρατικοποίησε με επιτυχία την Γιούκος στα τέλη του 2004, όταν απέκτησε την βασική μονάδα παραγωγής της εταιρείας, Γιουγκανσκεφετεγκάζ, και μέσω δημοπρασίας την πούλησε στον μεγαλύτερο πλειοδότη. Το Γιουγκανσκεφετεγκάζ, που βρίσκεται στην Σιβηρία, είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος παραγωγός πετρελαίου της Ρωσίας (Γκούντζικ, 2005).

3.1.1 Το σύγχρονο πλαίσιο συμβίωσης των δύο χωρών

Αναμφίβολα τα οφέλη από τη διεθνή σταθερότητα αναγνωρίζονται σήμερα μόνο από την Ιαπωνία και την Ευρώπη στο σύνολο των πολιτικών οντοτήτων της Ευρασίας. Η Κίνα και η Ρωσία συνεχίζουν να τάσσονται ανοιχτά υπέρ μιας ουσιαστικής ανακατανομής της παγκόσμιας ισχύος, έχοντας επίγνωση των ορίων τους και έχοντας συνειδητοποιήσει τα οφέλη από την συνεργασία με τη Δύση (Brzezinski, 2006: 83).

Η στάση της Κίνας διαμορφώνεται σε μεγάλο βαθμό από την συνεχιζόμενη οικονομική της άνθηση, ενώ της Ρωσίας από τη δεινή οικονομική της θέση. Η ανάπτυξη της Κίνας στηρίζεται στις ξένες επενδύσεις, ενώ της Ρωσίας στο φόβο από τον οποίο διακατέχεται για τους πιθανούς κινδύνους στα νότια και τα ανατολικά της σύνορα. Παράλληλα, η Ρωσία έχει ήδη αντιληφθεί τη μείωση της χρησιμότητας του πυρηνικού της οπλοστασίου. Συνεπώς η Κίνα χαρακτηρίζεται από αυτοπεποίθηση ενώ η Ρωσία από αυτογνωσία (Brzezinski, 2006: 84).

Βάσει των προαναφερόμενων εξάγεται το συμπέρασμα πως και οι δύο χώρες εύλογα είναι πιθανό να αποδεχθούν μια στρατηγική προώθησης της συμμετοχής τους σε διεθνείς δομές συνεργασίας. Στο πλαίσιο αυτών των δομών κρίνεται απαραίτητη η διαμόρφωση των ακόλουθων δύο τριγώνων ισχύος στην Ευρασία: α) ΗΠΑ, Ε.Ε. και Ρωσία και β) ΗΠΑ, Ιαπωνία και Κίνα. Συνδυετικός κρίκος των δύο αυτών τριγώνων που εξασφαλίζει την

αποτελεσματικότητα τους είναι η Ρωσία. Γι' αυτό η αναμόρφωση της Ρωσίας κρίνεται απαραίτητη και είναι σημαντικό να προέλθει εκ των έσω (Brzezinski, 2006: 84).

Όπως υποστηρίζει ο Φραγκονικολόπουλος (2010), σύγχρονοι μελετητές θεωρούν πως «στόχος του Κρεμλίνου είναι η δημιουργία ενός πιο ισότιμου και πολυκεντρικού παγκόσμιου συστήματος, με τη Ρωσία να απολαμβάνει πρωταγωνιστικό ρόλο». Προς αυτή την κατεύθυνση διαμορφώνονται και οι κινήσεις Πεκίνου και Κρεμλίνου για τη δημιουργία ενός μηχανισμού διμερών διαβουλεύσεων σε θέματα ασφάλειας και ενέργειας. Η Ρωσία αναβάθμισε το σιδηροδρομικό δίκτυο Τρανσμπαικάλ προς αύξηση των εξαγωγών αργού πετρελαίου προς την Κίνα. Κατασκευάζει επίσης τον αγωγό Ανατολική Σιβηρία -Ειρηνικού Ωκεανού προς μεταφορά αργού πετρελαίου ανατολικά (Φραγκονικολόπουλος, 2010: 232).

Η Κίνα ως δεύτερος εμπορικός εταίρος της Ρωσίας μετά την Ε.Ε. αποτελεί σημαντικό προορισμό των εξαγωγών αργού πετρελαίου. Κοινός στόχος και των δύο χωρών είναι η αύξηση του διμερούς όγκου εμπορίου τους. Η προσέγγιση της Κίνας από τη Ρωσία είναι μια επιτακτική ανάγκη στο πλαίσιο της σύγχρονης συμβίωσης των δύο χωρών. Εξάλλου και το Πεκίνο στοχεύει στην διασφάλιση των ενεργειακών του αναγκών, μέσω της αναβάθμισης των ενόπλων δυνάμεων του με ρωσικές πωλήσεις όπλων (Φραγκονικολόπουλος, 2010: 233).

3.2 Η συνεργασία BRICS

Πλέον στη σύγχρονη εποχή υπάρχουν αρκετές χώρες που μπορούν να θεωρηθούν ως αναδυόμενες περιφερειακές δυνάμεις. Πέντε από αυτές - ίσως και οι πιο σημαντικές - από τις αρχές του 21ου αιώνα, έχουν ενταχθεί στην ίδια ομάδα κάτω από το ακρωνύμιο BRICS που αναφέρεται στα κράτη Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα και Νότια Αφρική. Το αρκτικόλεξο BRIC, στην οικονομία, αναφέρεται στις χώρες της Βραζιλίας, της Ρωσίας, της Ινδίας και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, οι οποίες θεωρούνται πως βρίσκονται σε ένα παρόμοιο στάδιο πρόσφατα προηγμένης οικονομικής ανάπτυξης. Το όνομα προέρχεται από τα αρχικά γράμματα των ονομάτων των χωρών (Brazil, Russia, India, China). Συνήθως αναφέρονται ως «BRICs» ή «χώρες BRIC» ή ως «Μεγάλες Τέσσερις» (Big Four) (Haugaard and Kjaergaard, 2015).

Τα BRICS χαρακτηρίζονται από διπλή δυναμική, μία οικονομική και μία άλλη πιο στρατηγική. Ο οικονομικός τομέας είναι προφανώς προϊόν της παγκοσμιοποίησης. Το ακρωνύμιο BRIC ουσιαστικά επινοήθηκε το 2001 από τον Jim O' Neill, διευθυντή διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας Goldman Sachs, κατά τη συγγραφή ενός άρθρου με τίτλο «*Ο Κόσμος χρειάζεται καλύτερα οικονομικά, χρειάζεται τις BRIC*», σκιαγραφώντας με αυτό τον τρόπο τις προοπτικές των οικονομιών της Βραζιλίας, Ρωσίας, Ινδίας και Κίνας και ενθαρρύνοντας επενδυτές αυτές (O' Neill, 2015).

Στο άρθρο γινόταν ιδιαίτερη αναφορά στη οικονομική δυναμική των χωρών BRIC και επιχειρήθηκε μια αισιόδοξη για τα δεδομένα της εποχής πρόβλεψη δεκαετίας, που αφορούσε στην επίτευξη σημαντικά υψηλών ρυθμών ανάπτυξης, που θα τις επέτρεπε μέσα σε μια δεκαετία να συμμετέχουν και οι τέσσερις μαζί στο παγκόσμιο μερίδιο του ΑΕΠ, σε ποσοστό που θα κυμαίνονταν από το 8% πιθανόν και έως 14%. Τελικά 10 χρόνια αργότερα, το αποτέλεσμα, ξεπέρασε κάθε πρόβλεψη καθ' όσον η συμμετοχή των BRIC κατά το 2011 στο παγκόσμιο ΑΕΠ, ανήλθε τελικά στο 20% του συνόλου, αυξανόμενο σε μία δεκαετία κατά 10τρις δολάρια, από τα τρία τρις που βρισκόταν το έτος 2001 στα 13 τρις το 2011 (O' Neill, 2015).

Αξιόλογη αναμφίβολα ήταν η μετεξέλιξη των BRIC σε ένα συνασπισμό χωρών που θα επιδίωκε να επεκτείνει τις δραστηριότητες του πέρα από το οικονομικό επίπεδο σε νέα πεδία όπως αυτά της πολιτικής και της διπλωματίας. Έτσι από το 2001 έως και το 2007 οι BRIC περιορίστηκαν κυρίως στο οικονομικό επίπεδο και επιβεβαίωσαν κάθε είδους πρόβλεψη ενισχύοντας τους χρηματοοικονομικούς τους δείκτες σε τέτοιο βαθμό ώστε οι οικονομίες της Κίνας και της Ινδίας να συγκαταλέγονται πλέον στις τέσσερις ισχυρότερες του κόσμου (Κίνα δεύτερη και Ινδία τέταρτη), ενώ Βραζιλία και Ρωσία να θεωρούνται ως έχουσες το ίδιο μέγεθος οικονομίας με αυτό της Γερμανίας, Ηνωμένου Βασιλείου, Γαλλίας και Ιταλίας (Elliott, 2007).

Ιδιαίτερα με τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 άρχισαν να ενεργούν σαν μία ομάδα που επιδίωκε να αποκτήσει ενεργό ρόλο στην παγκόσμια οικονομική και πολιτική σκηνή αλλάζοντας τους συσχετισμούς στο παγκόσμιο σύστημα. Αυτό έγινε κατανοητό όταν στις 16 Ιουνίου 2009, οι ηγέτες της Βραζιλίας, Ρωσίας, Ινδίας και Κίνας επηρεασμένοι από τα γεγονότα και τη ρευστή οικονομική κατάσταση που επικρατούσε από την έναρξη της οικονομικής κρίσης του 2008 αποφάσισαν να πραγματοποιήσουν την πρώτη επίσημη συνάντησή τους στη Ρωσία ως B.R.I.C. Κατά τη συνάντησή αυτή τέθηκαν

προς συζήτηση οικονομικής φύσεως θέματα που αφορούσαν στη δύσκολη οικονομική συγκυρία που επικρατούσε στον κόσμο και αποφάσισαν την πρόταση ενός συνόλου μέτρων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ένα πιο ουσιαστικό και οργανωμένο τρόπο περιορισμού των επιπτώσεων της κρίσης. Πέραν των παραπάνω, για πρώτη φορά συζητήθηκε και μια σειρά διαπιστώσεων που αφορούσαν στην αναγκαιότητα τροποποιήσεων στο ισχύον χρηματοπιστωτικό σύστημα ώστε βαθμιαία να δημιουργηθούν κατάλληλες προϋποθέσεις για την αναμόρφωση και αναδόμηση του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος (Elliott, 2007).

Οι χώρες BRIC σημαντικά ενισχυμένες θέτουν τις βάσεις για μία συνεργασία σε περισσότερα τους ενός πεδία, συμπεριλαμβάνοντας πέραν του αμιγώς οικονομικού τομέα και άλλους όπως ασφάλειας, πολιτισμού, μεταφορών, ενέργειας, επικοινωνιών, άμυνας, εξωτερικής πολιτικής, στοχεύοντας έτσι από την νέα και πιο ισχυροποιημένη θέση τους να επηρεάσουν τους συσχετισμούς στο παγκόσμιο σύστημα (Saryusz Jacek - Wolski, 2011).

3.3 Ρωσία και Κίνα απέναντι στην ηγεμονία των ΗΠΑ

Στο πλαίσιο των γεωπολιτικών στρατηγικών που ακολουθεί η Κίνα, ένας εκ των βασικότερων παραγόντων που την οδηγεί στο να συνάψει σχέσεις συνεργασίας με τη Ρωσία είναι αναμφίβολα η πρόκληση της παγκόσμιας ηγεμονίας των ΗΠΑ. Παρά το γεγονός βέβαια πως η πλειοψηφία του πληθυσμού της Κίνας εγκρίνει τη σύμπραξη των δύο πλευρών, υπάρχει και μια μερίδα ατόμων που στέκεται εμπόδιο στο σχηματισμό κάθε είδους συμμαχίας. Αυτό γίνεται απόλυτα κατανοητό στο περιβάλλον της Κεντρικής Ασίας. Ο πρόεδρος της Κίνας Σι Τζινπίνγκ έχει υποστηρίξει τον σχεδιασμό του «νέου δρόμου του μεταξιού» με απώτερο στόχο να βοηθήσει τελικά την ανάπτυξη όμορων περιοχών και περιφερειακών συμμάχων⁶.

Το εύστοχο σχόλιο του Ντιμίτρι Τρενίν του Carnegie Moscow Center σκιαγραφεί την υπάρχουσα κατάσταση. Όπως σχολιάζει λοιπόν ο ίδιος: *«Η Κίνα παραδέχεται ντε φάκτο ότι η Ρωσία έχει συμφέροντα στην Ανατολική Ευρώπη, η Ρωσία παραδέχεται ότι η Κίνα έχει συμφέροντα στην περίμετρο των συνόρων της, και ακόμη και αν καμία από τις δύο δεν θα βοηθήσει ενεργά τον εταίρο της στην Ουκρανία ή στη Νότια Κινεζική Θάλασσα, διατηρούν μια ευνοϊκή ουδετερότητα»*⁶.

⁶ <http://news.in.gr/world/article/?aid=1500011437>, Προσπελάστηκε στις 6/7/2016

Πολύ σημαντικό είναι επίσης και το γεγονός πως οι ένοπλες δυνάμεις Ρωσίας και Κίνας μειώνουν ταχύτητα το τεχνολογικό χάσμα με τις ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ, σύμφωνα με ειδικούς αμυντικούς αναλυτές. Όπως υποστηρίζουν οι προαναφερόμενοι, τα νέα ρωσικά οπλικά συστήματα καθώς και η πολεμική ικανότητα της Κίνας εντοπίζουν πιο αποτελεσματικά και ‘εξουδετερώνουν’ επιτυχώς αμερικανικά αεροσκάφη και πλοία. Κοινός σκοπός της Μόσχας και του Πεκίνου είναι να ‘αναγκαστούν’ οι δυνάμεις των ΗΠΑ να αποσυρθούν από τα σύνορά τους.

3.4 Συνεργασία στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ

«Η Κίνα και η Ρωσία συνεργάζονται στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, σε περιφερειακό επίπεδο μέσω του Οργανισμού Συνεργασίας της Σανγκάης και με άλλα κράτη της ομάδας των BRIC. Αναμφίβολα πρόκειται για έναν άξονα συμφέροντος και όχι για έναν άξονα των διεθνών σχέσεων. Η Κίνα και η Ρωσία κατά κύριο λόγο μπορούν να συνασπίζονται στο Συμβούλιο Ασφαλείας, όπως και έκαναν στο θέμα της Συρίας» υποστήριξε στο «Βήμα» ο Γιόνας Παρέλο-Πλέσνερ, ανώτερος συνεργάτης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Εξωτερικών Σχέσεων (ECFR). Παράλληλα ο ίδιος ανέφερε σχετικά πως «Για τη Μόσχα, η Κίνα συνιστά έναν στρατηγικό εταίρο για να διατηρήσει το στάτους της παγκόσμιας δύναμης. Αν και η Μόσχα θέλει να βλέπει τον εαυτό της ως ίσο απέναντι στο Πεκίνο - είναι ανώτερη μόνο όσον αφορά το πυρηνικό οπλοστάσιο - η Κίνα έχει ξεπεράσει τη Ρωσία σε οικονομικό επίπεδο. Για το Πεκίνο, η Μόσχα είναι σχεδόν δεύτερη σκέψη: ενδιαφέρων εξαγωγέας ενέργειας, συνέταίρος για να κρύβεται από πίσω του στο Συμβούλιο Ασφαλείας, χρήσιμος περιφερειακός σύμμαχος στην Κεντρική Ασία» (Ψυχάρη, 2012).

Παρά τη συμφωνία συμφερόντων και τη διευρυμένη διμερή ατζέντα της επίσκεψης Πούτιν στο Πεκίνο - από ενεργειακά, εμπορικά ζητήματα ως και το κοινό πρόβλημα του ισλαμικού φονταμενταλισμού - οι σχέσεις Κίνας - Ρωσίας παρουσιάζουν προβλήματα και αυτά εντοπίζονται ακόμη από τους ιστορικούς ανταγωνισμούς του Ψυχρού Πολέμου. Επιπλέον η Μόσχα σταδιακά συνειδητοποιεί ότι η ισορροπία ισχύος στην περιοχή έχει αλλάξει υπέρ της Κίνας. «Οι μακροπρόθεσμες προοπτικές της συνορωσικής συνεργασίας εξαρτώνται από τον βαθμό ανόδου της Κίνας. Αν η ισχύς του Πεκίνου συνεχίσει να αυξάνεται και μεγαλώνει η διαφορά μεταξύ της παγκόσμιας ισχύος της Κίνας και της Ρωσίας, η Ρωσία θα βρεθεί στη θέση να χρειάζεται συμμάχους κατά της Κίνας. Αλλά ποιοι

θα είναι αυτοί;» εξηγεί στο «Βήμα» ο Στίβεν Κότκιν, καθηγητής Ιστορίας στο αμερικανικό Πανεπιστήμιο του Πρίνστον (Ψυχάρη, 2012).

3.5 Δύση - Ρωσία - Κίνα

Η γεωπολιτική θύελλα που ξέσπασε για το ουκρανικό ζήτημα αποτέλεσε σημαντικό θέμα που διαμόρφωσε νέους συνδυασμούς δυνάμεων, νέες συμμαχίες και στρατηγικές. Η συμφωνία μεταξύ Ρωσίας και Κίνας που υπεγράφη τον Μάιο του 2014 για την παροχή ρωσικού φυσικού αερίου στην Κίνα αξιολογήθηκε στα 400 δισ. δολάρια. Αλλά πέρα από τη μεγάλη οικονομική αξία της, επισφραγίζει τις θερμές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ Ρωσίας και Κίνας την ώρα που ΗΠΑ και Ε.Ε. προσπαθούν να ελέγξουν τις δύο χώρες (Κωνσταντάρας, 2014).

Αξιολογώντας τη συμφωνία για την αγορά 38 δισ. κυβικών μέτρων (bcm) φυσικού αερίου από την Κίνα από το 2018, και για 30 χρόνια, αρκεί να αναλογιστεί κανείς ότι πρόσφατα το Πεκίνο υπέγραψε συμφωνία με το Τουρκμενιστάν, η οποία αυξάνει τα 20 bcm φυσικού αερίου που αγοράζει ετησίως σε 65 bcm έως το 2020. Επίσης, αξίζει να σημειώσουμε ότι το 80% των εσόδων της ρωσικής Gazprom το 2013 ήταν από την ευρωπαϊκή αγορά, η οποία κατανάλωσε 160 bcm φυσικού αερίου. Η Κίνα κατά συνέπεια δεν μπορεί να αντικαταστήσει την ευρωπαϊκή αγορά. Οι Ρώσοι και οι Κινέζοι κρατούν μυστικό την τιμή που επετεύχθη ύστερα από διαπραγματεύσεις 10 χρόνων. Το πρακτορείο Reuters έγραψε ότι η Gazprom αρνιόταν να πέσει κάτω από 350 δολάρια για 1.000 κυβικά μέτρα. Στην ευρωπαϊκή αγορά γενικώς η τιμή κυμαίνεται μεταξύ 350-380 δολ. (με την Ελλάδα να πληρώνει 396 δολάρια, ύστερα από πρόσφατη συμφωνία που μείωσε την τιμή από το απίστευτο ύψος των 470 δολαρίων) (Κωνσταντάρας, 2014).

Η Ρωσία (όπως ήδη έχει επισημανθεί αρκετές φορές μέχρι τώρα και σε προηγούμενες ενότητες) είναι η μεγαλύτερη προμηθεύτρια πετρελαίου, άνθρακα και φυσικού αερίου για τις ευρωπαϊκές χώρες, καθώς· καλύπτει περίπου το ένα τρίτο των αναγκών τους, σε συμφωνίες που αγγίζουν τα 250 δισ. δολάρια ετησίως. Η αξία της 30χρονης συμφωνίας με την Κίνα υπολογίζεται στα 400 δισ. δολάρια – και ίσως είναι μικρότερη, αν αναλογιστούμε ότι η τιμή που καταβάλλει η Κίνα για αέριο από το Τουρκμενιστάν είναι πολύ χαμηλότερη.

Όση εμπορική σημασία και αν έχει η συμφωνία, η προσέγγιση Κίνας - Ρωσίας έχει μεγαλύτερη αξία για το πολιτικό μήνυμα που στέλνει προς τις ΗΠΑ και την Ε.Ε. Η κρίση στην Ουκρανία (με τη ρωσική προσάρτηση της Κριμαίας), καθώς και η αντιπαράθεση μεταξύ Κίνας και γειτόνων της που ζητούν στήριξη από τις ΗΠΑ, οδηγούν σε γενικευμένο αναβρασμό. Στην Απω Ανατολή, η Ιαπωνία, το Βιετνάμ και οι Φιλιππίνες ζητούν αμερικανική στήριξη στις διενέξεις τους με την Κίνα. Η Ρωσία, παράλληλα συμμετέχει σε κοινά ναυτικά γυμνάσια με την Κίνα. Με διμερές εμπόριο ύψους 90 δισ. δολαρίων, η Κίνα είναι η μεγαλύτερη εμπορική εταίρος της Ρωσίας με τη νέα συμφωνία, και με την πολιτική προσέγγιση, η Μόσχα απαντάει στις κυρώσεις των ΗΠΑ και της Ε.Ε. Αυτή η συνεργασία Ρωσίας - Κίνας θα φαίνεται ολοένα και πιο συχνά σε διεθνές επίπεδο, όπως σε ψηφίσματα στον ΟΗΕ, όπου και οι δύο είναι μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, καθώς και στις διμερείς σχέσεις που αναπτύσσουν με χώρες σε όλο τον κόσμο (Κωνσταντάρας, 2014).

Αναμφισβήτητα, όσο η Ένωση δεν δρα ως μια μεγάλη δύναμη, ως η μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου (με ΑΕΠ 13 δισ. ευρώ το 2012), τα 28 μέλη της θα είναι έρμια των αποφάσεων μεγαλύτερων δυνάμεων και η Ένωση δεν θα μπορεί να εκμεταλλεύεται την ισχύ της. Σήμερα, η Κίνα εκμεταλλεύεται την ανάγκη της Ρωσίας να πουλήσει αέριο. Είναι βέβαιο ότι η τιμή θα είναι χαμηλότερη από αυτή που πληρώνουν οι Ευρωπαίοι.

3.6 Στρατηγικές υλοποίησης των συνεργασιών

Οι διαπραγματεύσεις που λαμβάνουν έντονα χώρα τις τελευταίες δεκαετίες μεταξύ Κίνας και Ρωσίας, αποσκοπούν κυρίως στην ενίσχυση της συνεργασίας στον οικονομικό και ενεργειακό κλάδο. Και οι δύο πλευρές στοχεύουν ουσιαστικά στην διαμόρφωση μιας ζώνης ελεύθερου εμπορίου με την ενεργό συμμετοχή και των δύο περιοχών. Τομείς που επηρεάζονται άμεσα από τη ζώνη αυτή και το σύνολο των συμφωνιών είναι το εμπόριο και ο τουρισμός. Με γνώμονα συνεπώς την ανάπτυξη των προαναφερόμενων τομέων, οι δύο χώρες προχωρούν σε σύναψη και υπογραφή δέσμης συμφωνιών. Όπως ήδη αναφέρθηκε στο κεφάλαιο αυτό και εξάγεται ως κύριο συμπέρασμα από την παρούσα εργασία, οι δύο χώρες στις διεθνείς υποθέσεις έχουν κοινούς στόχους.

Στο πλαίσιο μελέτης των στρατηγικών που ακολουθεί κάθε χώρα ώστε να καταφέρει να επιτύχει τελικά τους εθνικούς της σκοπούς, είναι σημαντικό ίσως να εξετάσουμε κάθε τομέα ξεχωριστά.

Έχει ήδη αναφερθεί πως το εμπόριο είναι ένας κλάδος την ανάπτυξη του οποίου υποστηρίζουν οι δύο χώρες μέσω των εισαγωγών και εξαγωγών τους. Ένα πλήθος συμφωνιών υποστηρίζει την συνεργασία τους. Βάσει αυτού, οι δύο χώρες ήδη έχουν θέσει τα "θεμέλια" της κατασκευής ενός διευρωπαϊκού αυτοκινητόδρομου (transeuroasiatic εθνική οδός), προς βελτίωση των υπηρεσιών αυτοκίνησης. Μέσω της βελτίωσης αυτής θα ελαχιστοποιηθούν οι απαιτούμενοι χρόνοι μεταφοράς προϊόντων και υπηρεσιών. Βασική μεταβλητή αποτελεί σε κάθε περίπτωση η αύξηση του μεριδίου αγοράς της μιας χώρας στην άλλη, καθώς και σε άλλες διεθνώς, αλλά και η εντατικοποίηση του εμπορίου των δύο αγορών. Ας μην ξεχνάμε πως το εμπόριο αποτελεί ένα "δυνατό χαρτί" για μια χώρα, καθώς είναι δυνατό να αποτελέσει ακόμη και μέσο πίεσης από μια χώρα σε άλλες. Η Κίνα είναι αυτή ίσως που περισσότερο αποσκοπεί σε αύξηση των εμπορικών συναλλαγών και μεγαλύτερη ενίσχυση των οικονομικών δεσμών με τη Ρωσία, προς δημιουργία ανησυχητικού κλίματος στις ΗΠΑ και τους συμμάχους.

Η συμφωνία σχετικά με την προμήθεια ρωσικού φυσικού αερίου στην κινεζική αγορά που ορίζει πως η ρωσική εταιρεία Gazprom θα προμηθεύει την Κίνα με 38 δισ. κυβικά μέτρα φυσικού αερίου/ έτος είναι ένα ακόμη δείγμα των ακολουθούμενων στρατηγικών. Σύμφωνα με τον Πούτιν, πρόκειται για μια συμφωνία που αποτελεί «το μεγαλύτερο συμβόλαιο στην ιστορία της βιομηχανίας αερίου της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και της Ρωσικής Ομοσπονδίας». Η σύμβαση αυτή -με πολιτικές προεκτάσεις- θεμελιώνει την παρουσία της Ρωσίας στην ενεργοβόρα κινεζική αγορά. Αυτό συμβαίνει το χρονικό αυτό διάστημα όπου κυριαρχεί η κρίση στην Ουκρανία και υπάρχουν ανησυχίες για τη μελλοντική στρατηγική της Ευρώπης στις ενεργειακές εξαγωγές της Ρωσίας. Η δεδομένη σύμβαση είναι αναμφίβολα μία σημαντική διπλωματική επιτυχία στον οικονομικό ρωσικό τομέα, αν λάβει κανείς υπόψη του και τις δυτικές κυρώσεις που έχουν πλήξει την οικονομία. Από την αντίπερα όχθη, για την Κίνα η συμφωνία αυτή οδηγεί σε μείωση της έκθεσης στον άνθρακα και παράλληλα οριοθετεί της διασφάλιση μιας νέας πηγής ενεργειακών αποθεμάτων. Αξίζει να τονισθεί πως η υπογραφή της σύμβασης έγινε το διάστημα που λάμβανε χώρα το συνέδριο κορυφής για την ασφάλεια, όπου η Κίνα υποστήριξε ένα νέο μοντέλο συνεργασίας για την ασφάλεια της Ασίας σύμφωνα με την Οργάνωση Συνεργασίας της Σαγκάης (συμμαχία Ρωσίας- Κίνας, όχι ΗΠΑ).

Στρατηγική και ενέργεια αποτελούν έννοιες αμφίδρομες και αλληλοεπηρεαζόμενες με συνιστώσες και μεταβλητές την επιστήμη, την τεχνολογία, την διπλωματία, την στρατιωτική ισχύ και φυσικά την άσκηση πολιτικής. Αυτό αποδεικνύει την σημαντικότητα του ενεργειακού τομέα στην χάραξη στρατηγικών. Η Ρωσία ουσιαστικά υποστηρίζει την διαφοροποίηση των εξαγωγών της προς όφελος της Ασίας επιδιώκοντας το διχασμό των βασικών της ενεργειακών εταίρων. Ας μην ξεχνάμε πως επί του κεντρικού τμήματος της Ασίας βρίσκονται και οι πρώην σοβιετικές δημοκρατίες (Fredholm, 2005: 2).

Επίσης η ρωσική ενεργειακή πολιτική στοχεύει στην μεγιστοποίηση της δυναμικότητας των εξαγωγών του ενεργειακού τομέα και ταυτόχρονα υποστήριξη των ρωσικών εταιρειών για ίση πρόσβαση στις ξένες αγορές, την τεχνολογία και την χρηματοδότηση (Fredholm, 2005: 2).

Η ενεργειακή στρατηγική της Ρωσίας διαμορφώνεται από τις ακόλουθες παραμέτρους (Fredholm, 2005: 3):

- ✓ εξαγωγή ενεργειακών πόρων
- ✓ εκμετάλλευση ενεργειακών πόρων σε άλλα κράτη
- ✓ αύξηση συμμετοχής στις εσωτερικές ενεργειακές αγορές άλλων χωρών
- ✓ προσέλκυση ξένων επενδύσεων
- ✓ συνεργασία με ενεργειακές εταιρείες όμορων κρατών
- ✓ διεθνής συνεργασία σε νομικό και τεχνικό επίπεδο

Ο ίδιος ο Υπουργός Άμυνας της Ρωσίας Ιβανόφ, έχει ήδη υποστηρίξει με σθένος πως επί των στρατηγικών που ακολουθεί η χώρα, δεν αρκούν μόνο πια οι διπλωματικές σκέψεις αλλά και η διαμόρφωση μέσω επιβολής περιφρούρησης των οικονομικών συμφερόντων. Πλέον η ενέργεια δεν αποτελεί για τη Ρωσία αποκλειστικά εργαλείο ισχύος, αλλά και σημαντικό παράγοντα για την ενεργειακή ασφάλεια (Marcel De Haas, et al, 2006: 51-52).

Από την άλλη πλευρά η Κίνα όπως αποδεικνύει και η πορεία της μέχρι τώρα, δεν ακολουθεί μία κλασική στρατηγική ιμπεριαλιστικού τύπου. Η στρατηγική της διακατέχεται από την ιδέα της αργής και σταδιακής ωρίμανσης των καταστάσεων. Με βάση το γεγονός πως υπήρξε αποδεδειγμένα η μακροβιότερη υπερδύναμη στο παγκόσμιο σκηνικό, θεωρεί τις άλλες σύγχρονες δυνάμεις ως πρόσφατες και χωρίς ιστορικό υπόβαθρο (Μελετόπουλος, 2015).

Απώτερος στόχος της Κίνας είναι να αποτελέσει τη νέα πρόκληση για τις ΗΠΑ, γι' αυτό και υποστηρίζει πολύ την στρατιωτική της βιομηχανία και επιδιώκει επιτεύγματα. Οι οικονομικοί σύμβουλοι της εταιρίας, Asia Viewers Consultancy που δραστηριοποιείται στην Αργεντινή υποστηρίζουν πως *"η Κίνα δρομολογεί τις εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη, αλλά και στην παγκόσμια ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες, με τις εκτιμήσεις ν' αναμένουν μέσο όρο οικονομικής ανάπτυξης της κινεζικής οικονομίας στο 6,5% από το 2016 μέχρι το 2020. Υπό το πλαίσιο αυτό, η παγκόσμια οικονομική συνεργασία προσλαμβάνει νέες διαστάσεις και ο ρόλος της Κίνας στη διάσκεψη των G20 γίνεται ακόμη πιο σημαντικός"* (ΑΠΕ-ΜΠΕ, 2016).

Κάθε στρατηγική τακτική της Κίνας έχει ως γνώμονα την διεύρυνση της πολιτικής επιρροής της προς διασφάλιση των γεωοικονομικών συμφερόντων της. Πρόκειται αναμφίβολα για μια αναδυόμενη χώρα-υπερδύναμη, που χαρακτηρίζεται από επιτυχή εκμετάλλευση της πληθυσμιακής της δύναμη και του φυσικού της πλούτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

4.1 Συμπεράσματα

Η Κίνα αποτέλεσε και εξακολουθεί να αποτελεί μια αναδύομενη οικονομία που λίγοι μελετητές του παρελθόντος είχαν προβλέψει τη δυναμική που θα αποκτούσε. Πλέον έχει καταστεί κύριος πυλώνας της στρατηγικής των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, με πολλές χώρες της Ε.Ε. να προσπαθούν με ποικίλες μεθόδους να την προσεγγίσουν. Πρόκειται για μια ανεπτυγμένη χώρα, η οποία σημειώνει εντυπωσιακή πρόοδο σε όλους τους τομείς, ενώ το πολιτικό-οικονομικό της σύστημα (το κομμουνιστικό καθεστώς της) διαφέρει σημαντικά από το καθεστώς που υπήρχε παλαιότερα στη Σοβιετική Ένωση. Πρωτοστατεί στα τεχνολογικά επιτεύγματα και υποστηρίζει μεγάλης σημασίας ενεργειακές συμμαχίες και συμφωνίες.

Αντίστοιχα χαρακτηριστικά όμως έχει και η Ρωσία. Πρόκειται για χώρα με δυνατή οικονομία και μικρό χρέος. Το 43% των εσόδων της προέρχεται από το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο. Η οικονομία της Ρωσίας ουσιαστικά ποτέ δεν διαφοροποιήθηκε και παράμεινε εξαρτημένη από το πετρέλαιο και τις εξαγωγές πρώτων υλών. Η Ρωσία διατηρεί ένα Αποθεματικό Ταμείο, το οποίο έχει υποστηριχθεί από τα πλεονάζοντα κέρδη που προέρχονται από τις πωλήσεις πετρελαίου και με αυτό προστατεύει την οικονομία της χώρας από ξαφνικές οικονομικές μεταβολές.

Η συνεργασία των δύο χωρών στον τομέα της οικονομίας, της καινοτομίας, της ενέργειας, της ασφάλειας, των επενδύσεων και της πολιτικής δημιουργεί ένα γεφύρωμα δύο μεγάλων δυνάμεων, ικανών να σταθούν απέναντι από την κυριαρχία των ΗΠΑ. Ειδικότερα η συνεργασία των δύο χωρών επί στρατιωτικών βάσεων και ασκήσεων, απώτερο στόχο έχει την εξασφάλιση της ειρήνης στην ευρύτερη περιοχή. Αυτές οι ισχυρές σχέσεις αποτελούν ουσιαστικά σημαντική και σταθερή εγγύηση της διεθνούς ισορροπίας.

Αναμφίβολα πρόκειται για χώρες των οποίων οι στόχοι και τα συμφέροντα δεν συγκλίνουν απόλυτα, όμως το σύγχρονο περιβάλλον έχει δημιουργήσει γι' αυτές κοινούς στόχους, αλλά και κοινούς "εχθρούς" και τους θέτει το πλαίσιο μιας ορθής συνεργασίας για την παράλληλη αντιμετώπιση αυτών. Οι κοινές ανησυχίες των δύο χωρών απέναντι στις ΗΠΑ και την ηγεμονική πολιτική τους τις οδήγησαν σε συμφιλίωση επί διπλωματικού

και στρατιωτικού επιπέδου. Ας μη λησμονείται πως η Ρωσία αποτελεί για την Κίνα τον βασικό εταίρο για τον εκσυγχρονισμό του στρατού της τον οποίο και εφοδιάζει.

Και οι δύο χώρες έχουν αξιόλογη οικονομική ανάπτυξη, παρεμφερή πολιτικά συστήματα, κηρύσσουν το δόγμα του απόλυτου σεβασμού της εθνικής κυριαρχίας, ενώ έχουν και παρόμοιες ανησυχίες για το διεθνές σκηνικό και τα αποτελέσματα της παγκοσμιοποίησης. Ζητούμενο είναι πως τελικά θα παραβλέψουν τις όποιες διαφορές τους και θα συνεργαστούν επιτυχώς κατοχυρώνοντας την ασφάλεια και την ειρήνη. Σίγουρα η Συνθήκη Καλής Γειτονίας, Φιλίας και Συνεργασίας είναι ένα βασικό μέσο που οριοθετεί και στηρίζει τις σχέσεις των δύο χωρών, όπως και οι κατευθύνσεις που θέτει ο Οργανισμός Συνεργασίας της Σαγκάης (ΟΣΣ) που στηρίζει την προώθηση της συνεργασίας των χωρών μελών σε πολλούς τομείς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Bessiere, S. (2007). *Η Κίνα στην αυγή του 21ου αιώνα. Η επιστροφή μιας δύναμης*; Εκδόσεις: ΚΕΔΡΟΣ.
- Brzezinski, Z. (2006), *Η γεωστρατηγική τριάδα. Η συμβίωση με την Κίνα, τη Νέα Ευρώπη και τη Ρωσία*. Εκδόσεις: ΕΥΡΑΣΙΑ.
- Καραγιάννης, Μ. (2010). *Η Ρωσία σήμερα. Πολιτική, Οικονομία και Εξωτερικές Σχέσεις. Διεθνής Πολιτική και Θέματα Ασφαλείας*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Κουλουμπής, Θ., Κώνστας, Δ. (1985). *Διεθνείς Σχέσεις. Μια συνολική προσέγγιση*. Τόμος Α'. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Παπαδημητρίου, Κ. (2009). *Γενικές πληροφορίες για την Κίνα*. Πρεσβεία της Ελλάδος στο Πεκίνο. Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων. Αυτοέκδοση.
- Προέδρου, Φ. (2014). *Ενεργειακές σχέσεις ΕΕ - Ρωσίας μετά την ουκρανική κρίση: προς μία αναθεώρηση της ενεργειακής στρατηγικής της ΕΕ*. Κείμενα εργασίας Ιδρύματος Κούφα. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Καλλιόπης Κούφα για την Προαγωγή του Διεθνούς Δικαίου και την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.
- Σέκερης, Γ. (2004). *Η εθνική μας πορεία. Εθνική ισχύς και στρατηγική*. Αυτοέκδοση.
- Συλλογή, (2010). *Η Ρωσία σήμερα: Πολιτική, Οικονομία και Εξωτερικές Σχέσεις*, Σειρά "Διεθνής Πολιτική και Θέματα Ασφάλειας". Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Σωτηρίου, Σ. (2010). *Η ρωσική επιχειρηματική ολιγαρχία σε μια δυναμική σχέση εξουσίας με το Κρεμλίνο*. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ.
- Φραγκονικολόπουλος, Χ. Α. (2010). *Επίμετρο: Ιδεολογικά, πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά της Ρωσίας στον πρώιμο 21ο αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ.
- Χριστόπουλος, Α. (2006). *Η ραγδαία πολιτική και οικονομική άνοδος της Κίνας και οι επιπτώσεις για την παγκόσμια οικονομική και πολιτική σκηνή*. Αθήνα: ELIAMEP.
- Javary, C., Wang, A. (2006). *Η νέα Κίνα. Ο πλούτος είναι δόξα*. LAROUSSE. Εκδόσεις ΚΑΣΤΑΛΙΑ.

Ξένη Βιβλιογραφία

- Aslund, A. (1990). *How small is Soviet national income? In The impoverished superpower*; ed. H. S. Rowen and C. Wolf, Jr. San Francisco: ICS.
- Buszynski L. (1996). *Russia after the Cold War*, Praeger Westport, Connecticut London
- Checchi, A., Behrens, A., & Egenhofer, C. (2009). *Longterm energy security risks for Europe: a sector -specific- approach*. CEPS Working Paper, No 309, σσ. 1-52.
- Chinese Embassy,(2009). *Άμεσες Ξένες Επενδύσεις*,
<http://www.chinese-embassy.org.uk/eng/jjmy/t27098.htm>
- CIEP. (2008). *The gas supply outlook for Europe. The roles of pipeline gas and LNG*. The Hague: Clingendael International Energy Programme.
- Collier, P. (2008). *The bottom billion: Why the poorest countries are failing and what can be done about it*. Oxford: Oxford University Press.
- Edmond C (1974). *The Soviet Union in World Trade*, World View, pp. 21-25
- Egenhofer, C., & Behrens, A. (2008). *Two sides of the same coin? Securing European energy supplies with internal and external policies*. Brussels: CEPS.
- Fredholm Michael: “*The Russian Energy Strategy & Energy Policy: Pipeline Diplomacy. or Mutual Dependence?*”. Russian Series 05/41. Conflict Studies Research Centre. September 2005. ISBN 1-905058-37-3. Published By: Defence Academy of the United. Kingdom. www.da.mod.uk/csrc.
- Gumilev L. N.(2002) *Εποχή Ολοκληρωτισμού στη Ρωσία*, Progress-Pangeya, Moscow.
- Hart, B. L. (2015). *A History of the Second World War*. Pan Macmillan.
- Hart-Landsberg, M.,and Burkett, P. (2008). *China and Socialism: Market Reforms and Class Struggle*. Monthly Review. Retrieved 30 October 2008.
- Helm, D. (2007). *The Russian dimension and Europe’s external energy policy*. Oxford: University of Oxford.
- Hill, F. (2004). *Energy Empire: Oil, Gas and Russia’s Revival*. Foreign Policy Centre, pp. 1-64.
- Jervis, R. (1997). *Systems effects: Complexity in political and social life*. New Jersey: Princeton University Press.
- Marcel De Haas, et al, (2006). *Geo-strategy in the South Caucasus. Power play and energy security of States and Organizations*. The Hague, Netherlands Institute of International

Relations.

Clingendael.

http://www.clingendael.nl/publications/2006/20061100_cscp_haas.pdf

Marotta J. (2009), *Investnts in China*, Harvard Business Review.

Marotta J. (2010), *Investnts in China*, Available in 30-5-2014.

<http://www.mensnewsdaily.com/archive/m-n/marotta/2009/marotta031105.htm>

Starr S. Frederic, (1988) *So Union, A Civil Society Foreign Policy*, p27.

Victor, D., Jaffe, A., & Hayes, M. (2006). *Natural Gas and Geopolitics: From 1970 to 2040*. Cambridge: Cambridge University Press.

Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. Reading, MA: Addison - Wesley.

Διαδικτυακοί τόποι/ Ιστοσελίδες

Γκούντζικ, Ε. Δημοσίευση 06/06/2005, *Οι ενισχυόμενοι δεσμοί Κίνας- Ιράκ- Ρωσίας*. Asia Times. <http://www.ardn.gr/?q=node/941>

Καρπαθιωτάκη, Κ. (21/07/2012), Άρθρο: *Τα μυστικά για να μπει στην αγορά της Κίνας*, Εφημερίδα Πατρίς.

<http://www.patris.gr/articles/225956/152043?PHPSESSID=#.V48B5aLsGSo>

Kaplan, R. Δημοσίευση 21/04/2010. *Η γεωγραφία της κινεζικής ισχύος*. Διαθέσιμο: http://www.energia.gr/article.asp?art_id=36357

Προέδρου, Φ. (2015). *Κατανοώντας την ενεργειακή πολιτική: Πέρα από την κρατο-κεντρική και γεωπολιτική θεώρηση*. The Books' Journal, Ιανουάριος 2015.

<http://www.academia.edu/10156497/>

Trenin, D. Δημοσιεύθηκε 22/01/2014. *Η νέα εξωτερική πολιτική της Ρωσίας*. Διαθέσιμο: <http://www.capital.gr/story/1943801>

https://avantgarde2009.wordpress.com/2014/04/26/russia_imperialist_hegemony_2/

<http://www.agora.mfa.gr/agora/images/docs/radA430FANNUAL%20REPORT%202009.pdf>

<http://www.naftemporiki.gr/infographics/444947/i-oikonomia-tis-kinas-ta-teleutaia-10-xronia>

<http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=489433>

<http://www.idkaramanlis.gr/analysis/25/1519>

<http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=489433>

http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t24/t24_12.htm

<http://www.ekome.gr/coursematerial/ch5.pdf>

<http://www.tovima.gr/world/article/?aid=517526>

<http://news.in.gr/world/article/?aid=1500011437>

http://hellenicsunrise.blogspot.gr/2014/03/blog-post_24.html